

ELÄIMET SOSIAALITYÖSSÄ AUTISMIKIRJON LASTEN JA NUORTEN KANSSA

Kartoittava kirjallisuuskatsaus

Linda Saarenpää
Maisterintutkielma
Sosiaalityö
Yhteiskuntatieteiden
ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Linda Saarenpää	
Työn nimi Eläimet sosiaalityössä autismikirjon lasten ja nuorten kanssa Kartoittava kirjallisuuskatsaus	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn tyyppi Maisterintutkielma
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 51
Ohjaaja Johanna Moilanen	
Tiivistelmä Tarkastelen maisterintutkielmassani eläinten merkitystä ja vaikutusta sosiaalityössä autismikirjon lasten ja nuorten kanssa. Tutkielmani tavoitteena on selvittää, millaista tutkimusta on tehty sosiaalityön näkökulmasta eläinten merkityksestä ja vaikutuksesta autismikirjon lasten ja nuorten elämään. Kysyn myös, miten eläinten merkitystä ja vaikutusta voitaisiin huomioida sosiaalityössä autismikirjon lasten ja nuorten kanssa. Nojautun tutkielmassani ekososiaalisen sosiaalityön ekokriittiseen teoriataustaan. Lisäksi käytän Cassandra Hanrahanin ja Darlene Chalmersin (2020) hahmottelemaa eläininformoidun sosiaalityön käsitettä teoreettisena viitekehyksenä. Tutkielmani on kartoittava kirjallisuuskatsaus ja katsaukseen valikoitunut aineisto koostuu yhdysvaltalaisesta ja brittiläisestä vertaisarvioidusta tutkimuksesta ja sosiaalityön ammattikirjallisuudesta. Katsauksen tulosten mukaan tutkimus on laadullista, kartoittavaa tutkimusta eläinavusteisten interventoiden ja lemmikkieläinten koetusta merkityksestä ja vaikutuksesta autismikirjon lapsille ja nuorille huoltajien ja ammattilaisten kuvaamana. Tutkielman johdopäätöksenä voidaan todeta, että eläinten merkitystä ja vaikutusta voitaisiin huomioida sosiaalityössä autismikirjon lasten ja nuorten kanssa sisällyttämällä lemmikkieläimet ja eläinavusteiset interventiot osaksi sosiaalityön käytäntöjä, tutkimusta ja maailmankuvaa eettisesti kestäväällä tavalla.	
Asiasanat eläimet, eläinavusteisuus, eläininformoitu sosiaalityö, autismi, lapset, nuoret	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

KUVIOT

KUVIO 1	Aineiston valinnan prosessi. (Lähde: Tricco ym. 2018: PRISMA extension for scoping reviews)	22
---------	---	----

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Tutkielman aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit	20
Taulukko 2	Sisään otettu aineisto	23
Taulukko 3	Esimerkki analyysiprosessin etenemisestä	27

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	AUTISMIKIRJON LAPSET JA NUORET SOSIAALITYÖSSÄ JA TUTKIMUKSESSA.....	4
2.1	Autismin moninaisuus	4
2.2	Autismikirjon lasten, nuorten ja perheiden tukeminen sosiaalityössä	7
2.3	Autismikirjolle sopivien menetelmien tutkimukselle lisätarvetta.....	8
3	TUTKIELMAN KÄSITTEELLINEN JA TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	10
3.1	Ekososiaalinen sosiaalityö ja eläinavusteisuus sen menetelmänä	10
3.2	Eläininformoitu sosiaalityö käsitteenä ja viitekehystenä	13
4	TUTKIELMAN TOTEUTUS	15
4.1	Tutkielman tavoite ja tutkimuskysymykset.....	15
4.2	Kartoittava kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä.....	16
4.3	Tutkimusprosessin kuvaus ja sisäänotto- ja poissulkukriteerit	18
4.4	Aineiston hakuprosessi, seulonta ja lopullinen aineisto	20
4.5	Sisällönanalyysi aineiston analyysin menetelmänä	26
4.6	Aineistoon ja tutkimusaiheeseen liittyvät eettiset kysymykset	28
5	TUTKIELMAN TULOKSET.....	29
5.1	Laadullista tutkimusta eläinavusteisten interventioiden ja lemmikkien vaikutuksesta ja merkityksestä autismikirjon lapsille ja nuorille	29
5.1.1	Tutkimusten peruspiirteet	29
5.1.2	Tutkimuksen kohteena eläinavusteisten interventioiden ja lemmikkien koettu vaikutus ja merkitys.....	32
5.2	Eläinten merkityksen ja vaikutuksen huomioimisen tapoja sosiaalityössä autismikirjon lasten ja nuorten kanssa.....	35
5.2.1	Lemmikkieläinten huomioiminen lapsen ja perheen kanssa työskentelyssä	35
5.2.2	Eläinavusteiset interventiot osaksi sosiaalityötä	36
5.2.3	Tutkimukseen osallistuminen	38
6	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	40
7	POHDINTA.....	44
	LÄHTEET	47

1 JOHDANTO

Autismikirjolla olevia lapsia ja nuoria perheineen kohdataan ja tuetaan sosiaalityössä sekä monissa muissa palveluissa, kuten terveydenhuollossa, kouluissa ja varhaiskasvatuksessa. Autismikirjon ja muiden neuropsykiatristen pulmien kanssa elävien lasten ja nuorten palvelut ovat pirstaloituneita, eikä perheiden ole aina helppo saada tarvitsemaansa tukea ja apua. (Kaittila, Kangas-Kalinen, Alin, Kraav, Lehtinen, Leinonen, Vornanen & Anis 2023.) Kansainvälisessä tutkimuksessa todetaan, että sosiaalityössä ei vielä ole riittävällä tavalla pystytty kohtaamaan ja ratkaisemaan niitä haasteita, joita autismikirjon henkilöt kohtaavat arjessaan ja laajemmin elämänsä aikana. Sosiaalityön tutkijat haastavat sosiaalityötä professiona ja tieteenalana ottamaan keskeisempää roolia autismikirjon ihmisten hyvinvoinnin, yhteiskunnallisen osallisuuden ja sosiaalisen ja taloudellisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi niin käytännön kuin tutkimuksenkin avulla. (ks. esim. Bishop-Fitzpatrick, Dababnah, Baker-Ericzén, Smith & Magaña 2019.)

Suomessa ja muualla maailmassa autismikirjon lapsia ja nuoria on tuettu esimerkiksi eläinavusteisin menetelmin. Suomessa eläinavusteisia menetelmiä käytetään sosiaali- ja terveysalalla, opetuksessa ja kasvatuksessa esimerkiksi osana lääkinnällistä ja sosiaalista kuntoutusta, erityisopetusta, lastensuojelua ja neuropsykiatrista valmennusta. Eläinavusteisia menetelmiä käytetään Kelan tutkimuksen mukaan erityisesti lasten ja nuorten neuropsykiatristen häiriöiden kuntoutuksessa osana toimintaterapiaa ja erityisopetusta. (Hautamäki, Ramadan, Ranta, Haapala & Suomela-Markkanen 2018, 16–17, 39.) Neuropsykiatrisiin häiriöihin luetaan autismikirjon lisäksi aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö ADHD, Touretten oireyhtymä, oppimisvaikeudet ja kehityksellinen kielihäiriö (Autismiliitto 2023a). Vaikka eläinavusteiset interventiot ovat osa neuropsykiatristen haasteiden kuntoutusta, Luonnonvarakeskuksen (2022) arvion mukaan eläinavusteisten toimintamuotojen tuntemus on kuitenkin edelleen heikkoa viranomaisten, palvelunjärjestäjien ja päättäjien keskuudessa, mikä rajoittaa palvelujen käyttöä. Lisäksi haasteena on rahoitus, sillä ratsastusterapia on toistaiseksi ainut Kelan tukema eläinavusteinen kuntoutusmuoto. Muihin eläinavusteisiin toimintoihin on aikaisemmin voinut saada rahoitusta esimerkiksi sairaanhoitopiireistä. (Ikäheimo

2019, 104.) Kunnat ovat voineet myös myöntää palveluseteleitä tai maksusitoumuksia sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan (Lipponen & Vehmasto 2019).

Eläinavusteisuus ja eläimen ja ihmisen välinen sidos (human-animal bond) ei ole toistaiseksi juurikaan ollut sosiaalityön tutkimuksen kiinnostuksen kohteena lukuun ottamatta lähisuhdeväkivallan tutkimusta, jossa on tarkasteltu eläimiin kohdistuvaa väkivaltaa ja sen yhteyttä ihmisten väliseen lähisuhdeväkivaltaan. Tämän hetkinen tutkimus eläimen ja ihmisen välisestä sidoksesta sekä eläinavusteisuudesta tulee pääasiassa psykologian, psykiatrian ja eläintieteen parista. Eläintieteen tutkija Temple Grandin on tutkinut eläimen ja ihmisen välistä sidosta autististen henkilöiden näkökulmasta. (Compitus 2021, 12.) Myös psykologian tutkija Marguerite O'Haire on tutkinut kollegoineen runsaasti eläinavusteisuutta ja ihmisen ja eläimen välistä vuorovaikutusta autististen lasten ja nuorten näkökulmasta. Tutkimuksissa on esitetty eläinavusteisten interventioiden tukevan autististen lasten ja nuorten hyvinvointia. (ks. esim. Leighton, Rodriguez & O'Haire 2023; Nieforth, Schwichtenberg, & O'Haire 2023.) Sosiaalityön keskusteluissa eläinavusteinen työskentely on nostettu esiin sosiaalityön ekososiaalisia käytäntöjä kehittävässä tutkimuksessa ja sitä on kuvattu yhdeksi tavaksi toteuttaa kestävyyyteen pyrkivää, luonnon hyvinvointivaikutuksista ammentavaa sosiaalityötä käytännön asiakastyössä (ks. esim. Boetto 2016).

Eläimet ovat siis mukana monen eri tieteenalan tutkimuksessa ja ammattillisessa työskentelyssä sekä luonnollisesti myös lemmikkeinä osa monen yksilön ja perheen elämää. Huomionarvoista kuitenkin on, että länsimainen sosiaalityö on pitkään perustunut ihmiskeskeisen orientaatioon eikä eläimiä juurikaan ole otettu huomioon sen käytännöissä. Terapeuttisen työskentelyn historiasta poiketen sosiaalityössä on vasta viime vuosina huomioitu enemmän ihmisen ja eläimen välistä suhdetta. Toistaiseksi eläinten arvo sosiaalityössä on kuitenkin liitetty ennen kaikkea siihen, miten eläimet palvelevat ihmisen tarpeita. Kansainvälisessä sosiaalityön tutkimuksessa ja koulutuksessa on kuitenkin jo nähtävissä myös tätä näkökulmaa huomioivia ja haastavia näkemyksiä. (Clarke & Yellow Bird 2021, 161-162.)

Tutkielmassani tarkastelun kohteena on eläimet huomioiva sosiaalityö autismikirjon lasten ja nuorten kanssa. Haluan tutkielmani myötä nostaa autismikirjon henkilöiden näkökulman esille sosiaalityön tutkimukseen sekä tarkastella eläimiä ja eläinavusteisuutta sosiaalityön näkökulmasta. Eläimet ovat osa suomalaista neuropsykiatrisen kuntoutuksen kenttää ja mielestäni myös sosiaalityössä tulisi tarkastella eläimiin liittyviä kysymyksiä autismikirjon näkökulmasta. Pyrin tutkielmassani vastaamaan kysymykseen, millaista tutkimusta on tehty sosiaalityön näkökulmasta eläinten merkityksestä ja vaikutuksesta autismikirjon lasten ja nuorten elämään ja miten eläinten merkitystä ja vaikutusta voitaisiin huomioida sosiaalityössä autismikirjon lasten ja nuorten kanssa. Olen hyödyntänyt tutkielmani käsittellisenä lähtökohtana eläininformoidun sosiaalityön käsitettä (Hanrahan & Chalmers 2020), joka pohjautuu teoriataustaltaan

antroposentrismien ja spesismien kriittiseen tarkasteluun ja jonka ymmärrän osaksi ekososiaalisen sosiaalityön viitekehystä ja sen keskusteluja. Olen toteuttanut tutkielmani kartoittavana kirjallisuuskatsauksena ja aineistona olen käyttänyt aikaisempaa aiheesta tehtyä kansainvälistä sosiaalityön tutkimusta ja ammattikirjallisuutta.

2 AUTISMIKIRJON LAPSET JA NUORET SOSIAALITYÖSSÄ JA TUTKIMUKSESSA

Tutkielmani keskeinen teema ja käsite on autismi ja autismikirjolla olevat lapset ja nuoret. Tässä luvussa määrittelen autismia käsitteenä ja ilmiönä sekä tarkastelen, miten autismikirjon lapsia ja nuoria tuetaan sosiaalityössä. Luvun lopussa kuvaan myös lyhyesti, millaisia vaikutuksia eläinavusteisilla interventioilla ja lemmikkieläimillä on muiden tieteenalojen tutkimuksessa havaittu olevan autismikirjon lapsille ja nuorille.

2.1 Autismin moninaisuus

Autismitutkimus on monitieteistä ja autismia on käsitteenä ja ilmiönä määritelty monella tavalla. Nykytutkimuksessa ovat läsnä sekä 1940-luvulta lähtöisin oleva lääketieteellinen häiriön määritelmä että autismin käsitteellistäminen aivojen ja sitä kautta olemisen erilaisuudeksi. Neuromonimuotoisuutta korostavat näkökulmat määrittelevät autismin luonnolliseksi aivojen erilaisuudeksi häiriön sijaan. (Leveto 2018.) Kansainvälisessä sosiaalityön tutkimuksessa autismi ymmärretään ei pelkästään neurologisena häiriönä, vaan myös erilaisena tapana hahmottaa ja aistia ympäröivää maailmaa sekä sosiaalisena konstruktiona, jonka diagnostiikka ja määrittely ovat muuttuneet viime vuosisadan aikana merkittävästi (Haney 2018). Viime vuosina autismiyhteisössä ja sen myötä tutkimuksessa onkin lähestytty autismia neuromonimuotoisuuden tai neuromoninaisuuden (neurodiversity) käsitteen ja näkökulman kautta. Neuromonimuotoisuudella pyritään kuvaamaan, miten normaalius ei ole selvärajaisesti määriteltävissä oleva tila, vaan moniulotteinen ja monimuotoinen. Neuromonimuotoisuuden käsite tarjoaa vaihtoehdoisen näkökulman autismin tarkasteluun ja sen näkökulmasta katsottuna autismi voidaankin ymmärtää sairauden tai häiriön sijaan luonnollisena ihmisen

monimuotoisuuden ilmentymänä. Sosiaalityön tutkimuksessa ehdotetaan, että neuromonimuotoisuuden käsite voi tarjota sosiaalityöntekijöille laajemman ymmärryksen autismista ilmiönä ja näin parantaa heidän kykyään kohdata autismikirjon henkilöitä ja heidän perheitään. (Haney 2018.)

Lääketiede on vaikuttanut merkittävästi siihen, miten autismi ymmärretään ja edelleen osa autismikirjioon kuuluvista kokee oman erilaisuutensa haasteena ja esteenä (Haney 2018). Suomalaisen Käypä Hoito -suosituksen määritelmän mukaan;

Autismikirjon häiriö (autism spectrum disorder, ASD) on keskushermoston kehityksellinen häiriö, jonka ydinoireita ovat toimintakykyä haittaavat, laaja-alaiset ja pysyvät sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kommunikaation erityispiirteet sekä rajoittuneet, toistavat ja joustamattomat käytösmallit, kiinnostuksen kohteet tai aktiviteetit.¹

Käypä Hoito -suositus lähestyy ja määrittelee autismia ensisijaisesti lääketieteellisten toimintakykyä haittaavien oireiden näkökulmasta, jotka täyttävät autismikirjon häiriön diagnostiset kriteerit. Kuten suosituksessa kuitenkin todetaan, autismikirjon piirteitä esiintyy myös kapea-alaisina siten, että ne vaikuttavat henkilön toimintakykyyn vähän tai ei ollenkaan. Jos piirteistä ei ole haittaa henkilölle itselleen tai hänen toimintakyvyllään, kyseessä ei tällöin katsota olevan lääketieteellistä hoitoa tai kuntoutusta vaativa häiriö. (Käypä hoito -suositus, Autismikirjon häiriö 2023.)

Lääketieteellinen käsitteellistäminen ohjaa tarkastelemaan autismia ensisijaisesti häiriön näkökulmasta. Häiriö-näkökulman lisäksi autismia voidaan kuitenkin määritellä myös pelkällä autismin tai autismikirjon käsitteellä, joista jälkimmäinen kenties tavoittaa neutraalimmin ilmiön monimuotoisuuden. Suomen Autismikirjon yhdistys (2022a), jossa autismikirjon ihmiset ovat keskeisessä osassa yhdistyksen päätöksenteossa on tuonut esille, että moni kokee lääketieteellisen käsitteistön asenteellisena ja diagnoosilähtöisenä. Lääketieteellisen käsitteistön on koettu tuottavan neurovähemmistölle kokemuksia vääränlaisuudesta, toiseudesta ja epäonnistumisesta. Yhdistys onkin kehittänyt uuden syrjimättömän sanaston *Miten puhumme itsestämme ja kuinka haluamme meille puhuttavan* (2022b), jonka pyrkimyksenä on tuoda yleiseen käyttöön kaunis ja kunnioittavat tapa puhua neuromonimuotoisuudesta.

Autismikirjon käsite viittaa autismin moninaisuuteen ja siihen, että autismikirjolla olevien henkilöiden toimintakyvyssä on yksilöllistä vaihtelua (Autismiliitto 2023b). Onko autismi sitten yksilöllinen ominaisuus vai häiriö ja kuka saa määritellä autismin käsitteenä? Suomen Autismikirjon (2022b) yhdistys, kuten myös kansainvälinen sosiaalityön tutkimus (Haney 2018) muistuttavat, että osa neurokirjon ihmisistä ymmärtää neurokirjon häiriöt sairauksina, toiset ominaisuuksina, ja yhtenevää määritelmää autismista tuskin voidaan muodostaa. Sosiaalityössä tulisikin huomioida nämä yksilölliset erot autismin kokemisessa (mt. 2018).

¹ Käypä Hoito -suositus, Autismikirjon häiriö 2023.

Sosiaalityön tutkimus nostaa esille, että osa autismikirjon henkilöistä kokee sellaisen tutkimuksen ja käytännön interventiot, joilla pyritään löytämään « parannuskeino » autismiin tai muuttamaan henkilöä syrjiviksi sen sijaan, että kohdennettaisiin muutosvaatimuksia ympäröivään yhteiskuntaan. Monet käytännön interventioista, kuten erilaiset yksilöterapiat kohdentuvatkin ennen kaikkea yksilön toimintakyvyn parantamiseen sen sijaan, että ympäristöä tai yhteiskuntaa muokattaisiin autismiystävällisemmäksi. Tutkimuksessa on esitetty, että interventiot, joita voidaan toteuttaa yhteisöllisesti ja joissa pyritään yhteiskuntajärjestelmien muuttamiseen voivat lisätä autismikirjolla olevien osallisuutta yhteiskunnassa. (Bishop-Fitzpatrick ym. 2019.)

Vuorovaikutuksen haasteiden vuoksi autismikirjolla olevat lapset ja nuoret kokevat usein ulkopuolisuutta sosiaalisissa suhteissa ja kokevat myös vähemmän hyväksyntää ja toveruutta kaverisuhteissa. Ulkopuolisuus ja syrjäytyminen sosiaalisista suhteista jatkuu usein aikuisuudessa ja monella on haasteita pysyä työelämässä. Haasteiden lisäksi tutkimus kuitenkin muistuttaa, että autismikirjon henkilöillä on monenlaista yksilöllistä lahjakkuutta esimerkiksi systemaattisen ajattelun ja teknologisen osaamisen alueella, jolle olisi tarvetta työelämässä. Lisäksi tutkimukset osoittavat, että perheet kokevat autismikirjolla olevien perheenjäsenten rikastuttavan elämää monin tavoin. (Bishop-Fitzpatrick ym. 2019.)

Tässä tutkielmassa tarkastelen autismia huomioiden sekä lääketieteellisen että yhteiskunnallisen näkökulman. Ymmärrän autismin sekä yksilön neurologisena ja käyttäytymisessä ilmenevänä piirteistönä että yhteiskunnallisesti rakentuvana ilmiönä, jossa ympäristön suhtautumisella ja yhteiskunnallisilla rakenteilla on merkittävä rooli. Katson, että autismi ei ole yksilöllinen puute tai vajavuus, josta pitäisi kuntoutua eläimet huomioivalla sosiaalityön työskentelyllä. Sen sijaan ymmärrän eläinten huomioimisen osana sosiaalityötä työskentelyotteeksi, jolla voidaan tukea yksilön ja ympäristön välistä vuorovaikutussuhdetta voimavaralähtöisesti, kuten valtaistavan ja ekologisen kuntoutusparadigman (ks. esim. Järvikoski 2008) mukaan ajatellaan. Rajaudun tutkielmassani tarkastelemaan lasten ja nuorten näkökulmasta tehtyä tutkimusta aiheestani. Lapsen oikeuksien sopimuksen 1 artiklan mukaan lapseksi määritellään jokainen alle 18-vuotias (Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991). Aineistossani on lisäksi tutkimus, jossa yksi tutkitavasti oli 21-vuotias, joten näkökulmani sisältää myös nuoret aikuiset.

2.2 Autismikirjon lasten, nuorten ja perheiden tukeminen sosiaalityössä

Autismin kirjolla olevia ja muita neuropsykiatristen pulmien kanssa eläviä lapsia ja nuoria perheineen kohdataan ja tuetaan sosiaalityössä sekä useassa muussa palvelussa, kuten terveydenhuollossa, kouluissa ja varhaiskasvatuksessa. Palvelut ovat pirstaloituneet eri tahoille ja aina ammattilaisetkaan eivät tiedä, mistä perheet voisivat hakea ja saada tukea. Näin ollen neurokirjolla olevien lasten ja heidän perheidensä tuen saannissa on merkittäviä haasteita ja osa jää jopa ilman apua. (Kaittila ym. 2023.) Toisaalta Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen katsauksessa (Leskelä 2023) hyvinvointialueiden palveluista todetaan, että varhaista tukea neuropsykiatriisiin haasteisiin erityisesti alle 13-vuotiaille on melko hyvin tarjolla sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. 13–19-vuotiaiden osalta varhainen tuki sekä myöhempi diagnoosin ja lääkityksen saaminen sen sijaan toteutuu katsauksen mukaan hankalammin. Katsauksen mukaan hyvinvointialueiden välillä on myös eroja siinä, miten monialainen konsultaatio ja yhteistyö sekä palveluketjut on järjestetty. (Leskelä 2023.)

Kotimaisen NEPSOS-hankkeen sosiaalityön, nuorisopsykiatrian ja erityispedagogiikan yhteistutkimuksena toteutettu kuvaileva katsaus kansainvälisestä tutkimuksesta nostaa esiin, että sosiaalityöllä on merkittävä rooli neurokirjon lasten ja perheiden tukemisessa, vaikka työskentely tapahtuukin usein muualla kuin sosiaalipalveluissa (Kaittila ym. 2023). Katsaus osoittaa, että kansainvälisesti tarkasteltuna sosiaalityöllä on käytössään useita myönteisiä vaikutuksia tuottavaksi koettuja tutkimusperustaisia menetelmiä, joilla voidaan tukea autismikirjon lapsia ja heidän perheitään. Menetelmät sisältävät sekä yksilökohtaisia että ryhmämuotoisia tukimuotoja. Sosiaalityöntekijä voi työskennellä esimerkiksi autistisen lapsen kanssa kouluympäristössä ja tukea lapsen sosiaalisten ja tunne- ja itsesäätelyn taitojen kehittymistä, vetää vanhempien vertaisryhmää tai toimia osana moniammatillista tiimiä tarjoten psykoedukaatiota ja palveluohjausta. (Kaittila ym. 2023.) Sosiaalityöntekijän tulisi myös varmistaa, että perheen on taloudellisesti mahdollista osallistua palveluihin ja kuntoutukseen (Nealy, O'Hare, Powers & Swick 2012, 199). Tutkimuksen mukaan se, millaista tietoa ja ymmärrystä sosiaalityöntekijällä on autismista voi vaikuttaa siihen, miten autistisen asiakkaan kanssa työskennellään. (First, Cheak-Zamora, Teti, Maurer-Batjer & First 2019, 616).

NEPSOS-tutkijaryhmä huomauttaa artikkelissaan, että missään katsauksen menetelmässä ei juurikaan ole huomioitu koko perhettä tai sisaruksia (Kaittila ym. 2023). Sosiaalityön tutkimus (Nealy ym. 2012) kuitenkin osoittaa, että lapsen autismissa on huomattavia vaikutuksia koko perheeseen ja perheenjäsenten välisiin suhteisiin. Autististen lasten äitien näkökulmia valottava tutkimus osoittaa, että äidit kokevat stressiä ja syyllisyyttä siitä, etteivät he ennätä riittävästi huomioida puolisoaan ja perheen muita lapsia. Sosiaalityöntekijöiden tulisikin tarvittaessa huomioida autististen lasten

ja nuorten kanssa työskentelyssä myös muiden perheenjäsenten hyvinvointi ja tuen tarpeet ja pyrkiä järjestämään palveluja myös koko perheen näkökulma huomioiden. (Nealy ym. 2012.) Myös NEPSOS tutkijaryhmä korostaa, että neurokirjon lasten ja heidän perheidensä erityistarpeet pitää huomioida paremmin lapsiperheille suunnatussa sosiaalityössä (Kaittila ym. 2023).

2.3 Autismikirjolle sopivien menetelmien tutkimukselle lisätarvetta

Kotimaisen NEPSOS-hankkeen sosiaalityön, nuorisopsykiatrian ja erityispedagogiikan tutkijat esittävät, että katsauksessa tarkasteltujen menetelmien sovellettavuutta myös suomalaiseen sosiaalityöhön tulisi jatkossa arvioida (Kaittila ym 2023). Katsauksessa ei tullut esille, että yksikään menetelmästä olisi sisältänyt eläimiä tai eläinavusteisuutta. Todennäköisesti tämä johtuu siitä, että eläinavusteisista menetelmistä ja niiden vaikuttavuudesta autismikirjolle tarvitaan vielä lisätutkimusta. Vuonna 2023 julkaistu systemaattinen kirjallisuuskatsaus (Nieforth, Schwichtenberg & O’Haire 2023) eläinavusteisista interventioista autismikirjolle tarkastelee vuosien 2016–2020 välillä julkaistuja tutkimuksia ja niiden tuloksia. Katsaus nostaa esiin, että tutkimus eläinavusteisista interventioista on tuplaantunut vuodesta 2015 vuoteen 2020 ja yleisimmin tutkimuksen kohteina olivat eläinavusteisen intervention vaikutus sosiaaliin vuorovaikutukseen sekä hevos- ja koira-avusteiset interventiot. Katsauksessa todetaan, että tutkimuksissa on metodologisia haasteita ja niiden perusteella eläinavusteiset interventiot voidaan edelleen määrittellä vain “mahdollisesti tehokkaiksi” lisäinterventioiksi autistisille henkilöille. Jotta eläinavusteiset interventiot voidaan määrittellä näyttöön perustuviksi, tarvitaan standardisoituja interventioita sekä niiden tutkimusta. (Nieforth ym. 2023.)

Tutkimukseen liittyvistä haasteista huolimatta esimerkiksi psykologian ja terveystieteen saralla tuodaan esille, että eläinten ja eläinavusteisen toiminnan koettu vaikutus ja merkitys autismikirjon lapsille ja nuorille on monin tavoin lasten ja heidän perheidensä hyvinvointia tukeva. Ruotsalaiset tutkijat Kristina Byström ja Cristina Lundqvist Persson (2015) ovat haastatelleet autististen lasten ja nuorten vanhempia ja tutkineet, millaisia hyötyjä lapsen ja lemmikin välinen suhde tuottaa lapselle vanhempien näkökulmasta. Tutkimustulosten mukaan lemmikkieläimet voivat tukea autistisen lapsen ja nuoren sosiaalisten ja käyttäytymisen taitojen kehitystä sekä parantaa mielenterveyttä ja elämänlaatua. Tutkimuksessa ilmeni, että lasten ja nuorten kiinnostuksen kohteet ja toiminta lemmikkieläinten kanssa olivat sosiaalisempia luonteeltaan, eli ne poikkesivat autistisille lapsille tyypillisestä toistavasta toiminnasta ja rajautumisesta vain tiettyihin kiinnostuksen kohteisiin. Tutkimuksessa tuodaan myös esiin, että lemmikkieläin voi tarjota lapselle yhteisen keskustelunaiheen toisten lasten kanssa ja

siten lisätä sosiaalisia kontakteja. (Byström & Lundqvist Persson 2015.) Australialainen tutkimus (Appleby, Wright, Williams & Stanley 2022) taas tuo esille, miten avustajana toimiva koulutettu koira (autism assistance dog) voi vanhempien mukaan lisätä perheen kokemaa turvallisuuden tunnetta sekä laajentaa perheen arjen elinpiiriä. Perheen liikkussa ulkona lapsi voi olla kiinnitettynä koiraan valjailla, mikä estää lasta juoksemasta esimerkiksi autotielle. Tämän tutkimuksen mukaan autismikoira voi siten lievittää perheen kokemaa stressiä ja sosiaalista eristyneisyyttä, jota perhe voi kokea lapsen turvallisuuteen liittyvien haasteiden tai ympäristön tuomitsevien asenteiden vuoksi. Vanhempien mukaan koira myös vaikutti lapseen rauhoittavasti. Koiran läsnäolo vähensi ylikuormituksesta johtuvia tunneromahduksia ja tarjosi rauhoittavia syvätuntoaistimuksia esimerkiksi siten, että koira makasi lapsen päällä. (Appleby ym. 2022.)

3 TUTKIELMAN KÄSITTEELLINEN JA TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Paikannan tutkimukseni osaksi ekososiaalisen sosiaalityön tutkimusta. Ekososiaalisessa sosiaalityössä eläinavusteisuus on yksi käytännön menetelmistä, jonka avulla voidaan toteuttaa luonnon hyvinvointivaikutuksista ammentavaa sosiaalityötä (ks. esim. Boetto 2016). Nojaudun lisäksi sosiaalityön tutkimukseen, jossa korostetaan kriittisen eläintutkimuksen ja ekofeminismin näkemystä siitä, että eläimet tulisi nähdä passiivisen hyödykkeen sijaan aktiivisina olentoina, joilla on oma toimijuus. Näin ollen eläimen ja ihmisen vuorovaikutuksessa tulisi huomioida molempien hyvinvointi ja sen edistäminen. Käytän tutkielmassani myös eläininformoidun sosiaalityön käsitettä, joka antaa välineitä eläimet huomioivan sosiaalityön tarkasteluun.

3.1 Ekososiaalinen sosiaalityö ja eläinavusteisuus sen menetelmänä

Tukeudun tutkielmassani ekososiaalisen sosiaalityön viitekehykseen. Aila-Leena Matthiesin ja Kati Närhen (2014) mukaan ekososiaalisen sosiaalityön käsitteellä kuvataan sosiaalisia ja ekologisita näkökulmia yhdistäviä sosiaalityön keskusteluja ja se voidaan ymmärtää sateenvarjokäsitteeksi, joka tarjoaa sosiaalityölle useita erilaisia näkökulmia ihmisen ja elinympäristön välisen vuorovaikutussuhteen tarkasteluun. Sen avulla sosiaalityössä voidaan myös tarkastella eri näkökulmista ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden kysymyksiä. Eri maissa ja eri kielillä käytävissä sosiaalityön keskusteluissa on puhuttu esimerkiksi ekososiaalisesta, ekologisesta ja vihreästä sosiaalityöstä, mutta 2010-luvulla eri keskustelut ekososiaalisesta sosiaalityöstä teoretisointineen ovat alkaneet kietoutua yhteen. (Matthies & Närhi 2014.)

Matthies ja Närhi (2014) ovat jäsentäneet ekososiaalista viitekehystä ja ovat tunnistaneeet kansainvälisestä keskustelusta sen alta kaksi pääsuuntausta;

systemiteoreettisen- ja ekokriittisen suuntauksen. Ekokriittinen suuntaus on ollut 2000-luvun tutkimuksessa enemmän esillä ja havaittavissa on myös systemiteoreettisen ja ekokriittisen näkökulman yhdistymistä. Systemiteoreettisessa suuntauksessa sosiaaliset suhteet ja sosiaalinen ympäristö nähdään keskeisenä ihmisen hyvinvoinnille ja sosiaalityön interventioissa pyritään huomioimaan kokonaisvaltaisesti nämä suhteet ja niiden vaikutus asiakkaan hyvinvointiin. Ekososiaalityön kansainvälisessä keskustelussa on kuitenkin kritisoitu sitä, että systemiteoreettinen suuntaus ei huomioi luonnonympäristöä eikä siten tarjoa välineitä ympäristökysymysten tarkasteluun laajemmin. Ekokriittinen lähestymistapa sen sijaan huomioi luonnon näkökulman sosiaalityössä. Sen keskeisenä tavoitteena onkin irtautuminen länsimaisesta, luontoa ja ihmistä riistävästä, jatkuvaan kasvuun perustuvasta yhteiskuntamallista ja edistää sen sijaan ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä yhteiskuntaa. Kärjistäen voidaan sanoa, että systemiteoreettisen suuntauksen mukaan ihmisen tulee sopeutua vallitsevaan elinympäristöön, kun taas ekokriittinen suuntaus kyseenalaistaa vallalla olevia, kestäättömiä rakenteita. (Matthies & Närhi 2014.)

Tutkimus osoittaa, että ekokriittinen näkökulma on saanut sosiaalityön nykykeskusteluissa yhä enemmän sijaa ja sen pohjalta on käsitteellistetty lukuisia erilaisia suuntauksia. Yhteistä näille on tuoda sosiaalityön pioneerin Jane Addamsin perinnön mukainen poliittinen näkökulma takaisin sosiaalityön luonteeseen, jossa pyritään sosiaaliseen muutokseen. Ekokriittiseen näkökulmaan sisältyy näin myös vahvasti kriittisen, anti-oppressiivisen ja valtaistavan (empowerment) sosiaalityön tavoite. Ekokriittisten suuntausten nykyinen pyrkimys on myös haastaa sosiaalityötä ja koko yhteiskuntaa kohti kestävästä siirtymää ja muutosta. Ekokriittisessä näkökulmassa ihminen ymmärretään osaksi luontoa ja sosiaalityötä toteutetaan paikallisella tasolla samalla huomioiden globaali perspektiivi. (Närhi & Matthies 2016, 29–32.)

Eläinavusteisuus nähdään ekososiaalisen sosiaalityön viitekehityksessä yhtenä menetelmänä, jolla voidaan toteuttaa kestävästä ja luonnon hyvinvointivaikutuksista ammentavaa sosiaalityötä käytännön asiakastyössä (Boetto 2016). Sosiaalityössä onkin perusteltu luonnonympäristön tuomista osaksi sosiaalityön käytäntöjä sekä kestävyden (sustainability) näkökulmalla että luonnon terveys- ja hyvinvointivaikutuksilla. Tutkimuksissa on todettu, että luonnonympäristön kanssa kontaktissa oleminen vaikuttaa positiivisesti fyysiseen ja emotionaaliseen terveyteen sekä sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Jopa huonekasvien, luontokuvien ja luontoon olevan ikkunanäkymän on todettu vähentävän stressiä ja eheyttävän kognitiivista toimintakykyä. (Boetto 2016, 61.) Myös eläimen ja ihmisen välisellä vuorovaikutuksella on todettu olevan monia ihmisen terveyttä ja hyvinvointia edistäviä vaikutuksia. Eläimen kanssa vuorovaikutuksessa oleminen voi rauhoittaa sykkettä, alentaa verenpainetta ja stressiä sekä edistää tunne- ja kommunikaatiotaitoja. (Hautamäki 2019, 13.)

Heather Boetto (2016) on tutkimuksessaan pyrkinyt kehittämään sosiaalityön luontolähtöisiä käytännön menetelmiä ja esittää, että toimistossa tehtävässä asiakastyössä voitaisiin hyödyntää rekisteröityä terapiaeläintä tai vaihtoehtoisesti tehdä yhteistyötä ulkopuolisten eläinavusteista terapiaa toteuttavien toimijoiden kanssa. Kotimaisessa tutkimuksessa on myös selvitetty sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä ekososiaalisesta sosiaalityöstä ja esitetty, että sosiaalityöntekijät näkevät luonnonympäristön puolueettomaksi ja tasapuoliseksi toimintaympäristöksi. Luontoympäristössä ollaan ikään kuin ei-kenenkään maalla. (Närhi 2022.) Eläinavusteisuus määritellään myös osaksi luontolähtöisiä menetelmiä, joiden taustalla vaikuttavat muun muassa ympäristö- ja ekopsykologian teoriat ja tutkimukset luonnon elvyttävistä ja tervehdyttävistä vaikutuksista (Salonen & Törnroos 2019).

Eläinavusteisuudella viitataan interventioihin ja menetelmiin, eli käytännön toimintaan, jossa pyrkimyksenä on edistää ihmisen terveyttä ja hyvinvointia sekä elämänlaatua, ja eläimellä on tässä toiminnassa avustava tehtävä. Suomalaisessa tutkimuksessa eläinavusteinen interventio ymmärretään kattokäsitteeksi, joka kuvaa erilaisia tapoja hyödyntää sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä koulutuksessa eläimen ja ihmisen välistä vuorovaikutusta. (Hautamäki ym. 2018 ; Hautamäki, Ramadan & Vilhunen 2021.) Eläinavusteisuuden ja siihen liittyvien käsitteiden määrittely on sekä kotimaassa että kansainvälisesti kirjavaa ja eläinavusteisuus käsitteenä voi viitata monenlaiseen toimintaan (Kihlström-Lehtonen & Säkkinen 2019, 147). Kansainvälisessä sosiaalityön tutkimuksessa eläinavusteiset interventiot (animal-assisted interventions, AAI) käsittävät eläinavusteiden terapian (animal-assisted therapy, AAT) ja eläinavusteisen toiminnan (animal-assisted activity, AAA) ja kaikki nämä aktiviteetit ymmärretään tavoitteelliseksi toiminnaksi, jossa pyrkimyksenä on hyvinvoinnin lisääntyminen. (Hanrahan & Chalmers 2020, 200.) Eläinavusteisen terapian ja toiminnan keskeinen ero on siinä, että terapia on aina sosiaali- tai terveydenhuollon ammattilaisen ohjaamaa, kuntoutussuunnitelmaan perustuvaa ja tavoitteellista. Eläinavusteinen toiminta on vapaamuotoisempaa, lyhytkestoista ja tapahtuu useammin ryhmässä. (Compitus 2021, 2.) Eläinavusteisilla interventioilla viitataan yleensä ammatilliseen työskentelyyn koulutetun terapia-eläimen kanssa, mutta sosiaalityön tutkimuksessa käsitteellä kuvataan myös esimerkiksi työskentelyä asiakkaan tai työntekijän lemmikin (companion animal) kanssa, jota ei ole varsinaisesti koulutettu ammatilliseen työskentelyyn (ks. esim. Legge 2016).

Luonnonvarakeskus ja Green Care Finland ry ovat jaotelleet ja määritelleet kotimaista luonto- ja eläinavusteista työskentelyä LuontoHoivan ja LuontoVoiman palveluihin. Näiden keskeinen ero on, että LuontoHoivan palvelut edellyttävät palvelun tuottajalta sosiaali- ja terveystieteiden koulutusta, kun taas LuontoVoiman palveluita voidaan tuottaa ilman sote-alan koulutusta. Eläinavusteisia LuontoHoivan palveluita ovat terapiat, sosiaalipedagoginen eläintoiminta sekä kuntouttava toiminta maatilalla. Keskeistä LuontoHoivan toiminnassa on, että kyse on pitkäjänteisestä,

säännöllisestä sote-palvelusta, jossa on yksilölliset, kuntoutukselliset tavoitteet. Tyypillisesti LuontoHoivan asiakkaila on erityisen tuen ja yksilöllisen ohjauksen tarpeita. (Luke & GCF ry. 2021, 10, 13.)

Matthies ja Närhi (2014) paikantavat luonnon hyvinvointivaikutuksista ammentavat eläinavusteiset menetelmät osaksi uudempaa ekokriittistä sosiaalityötä, jossa hyödynnetään myös systeemiteoreettisia lähtökohtia. Sosiaalityön tutkija Heather Fraser ja sosiologi Nik Taylor (2020, 304) ovat kuitenkin huomauttaneet, että eläinavusteinen sosiaalityö on määritelty ja ymmärretty pääasiassa ihmiskeskeisestä näkökulmasta, jossa ihminen ymmärretään ylempiarvoiseksi suhteessa luontoon ja eläimiin. Määritelmässä on korostettu ennen kaikkea eläinten tuottamia hyötyjä ihmiselle ja eläinten näkökulman huomioiminen on jäänyt vähemmälle. Fraser ja Taylor tulkitsevat ekofeministisestä ja kriittisen eläintutkimuksen näkökulmasta, että edellä mainitun kaltainen eläinavusteisuus näkee eläimet passiivisina olentoina ja hyväksikäyttää eläimiä ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. (Fraser & Taylor 2020, 304.) Fraser ja Taylor esittävätkin, että lemmikkeläimet tulisi nähdä olentoina, joilla on oma toimijuus. Tunnustamalla eläimet aktiivisina toimijoina voidaan Fraserin ja Taylorin mukaan edistää myös ihmisten välistä kunnioitusta, hyväksyntää ja oikeudenmukaisuutta (mt. 2020, 305–307).

3.2 Eläininformoitu sosiaalityö käsitteenä ja viitekehystenä

Kanadalaiset sosiaalityön tutkijat Cassandra Hanrahan ja Darlene Chalmers (2020) ovat esittäneet eläinavusteisen käsitteen ja työskentelyn laajentamista siten, että sosiaalityössä otettaisiin huomioon eläinavusteisten interventioiden lisäksi myös asiakkaiden lemmikkieläimet. Tämä voisi lisätä asiakkaan sitoutumista työskentelyyn sekä mahdollistaa matalammalla kynnyksellä eläinavusteisen työskentelyn. Tutkijat ehdottavat eläimet huomioivan työskentelyn käsitteeksi ja toimintatavaksi eläininformoitua (animal-informed) työskentelyä, joka laajentaa eläinavusteisuuden laajuutta kattamaan myös muiden kuin koulutettujen eläinten huomioimisen ja mukaanottamisen sosiaalityön käytäntöihin. (Hanrahan & Chalmers 2020, 208.) Eläinten huomioiminen osana sosiaalityötä ei ole uusi ajatus. Jo vuosikymmen sitten sosiaalityöntekijä ja tutkija Christina Risley-Curtiss (2010, 44) totesi tutkimuksessaan, että riittävällä tiedolla ja koulutuksella sosiaalityöntekijät voisivat tukea asiakkaidensa hyvinvointia huomioimalla lemmikkieläinten merkityksen.

Käytännössä eläininformoitu sosiaalityö Hanrahanin ja Chalmersin kuvaamana tarkoittaa sitä, että työntekijä kysyy asiakkaan lemmikeistä ja sisällyttää ne osaksi asiakastyöskentelyä tarvittaessa. Lemmikit huomioidaan esimerkiksi asumisen ja toimeentulon kysymyksissä sekä verkostotyöskentelyssä. Keskeistä on, että sosiaalityöntekijällä on perustietoa ihmisen ja eläimen välisestä suhteesta, sen

hyvinvointivaikutuksista. Sosiaalityöntekijällä tulisi myös olla tietoa eläinavusteisista interventioista ja alueella toimivista ammattilaisista ja palveluntuottajista, jotta hän voisi ohjata asiakkaan tarvittaessa näihin palveluihin. (Hanrahan & Chalmers 2020, 209–213.) Eläininformoitua sosiaalityötä voi mielestäni hahmottaa vertaamalla sitä traumainformoidun sosiaalityön viitekehykseen. Teija Karttunen (2023) kuvaa traumainformoitua sosiaalityötä lähestymistavaksi, jossa pyritään ymmärtämään ja tunnistamaan trauman merkitys ja vaikutus ihmisen menneeseen ja tämänhetkiseen elämään. Eläininformoidussa sosiaalityössä keskeistä taas on, että sosiaalityöntekijä on tietoinen eläimen merkityksestä ja vaikutuksesta ihmiseen ja päinvastoin ja pyrkii huomioimaan tämän työskentelyssä asiakkaan kanssa.

Eläininformoidun sosiaalityön taustalla vaikuttavat muun muassa spesismien ja antroposentrismien kritiikki, joissa kyseenalaistetaan länsimaisessa sosiaalityössä vallalla olevaa näkemystä siitä, että ihminen on luonnon ja eläimen yläpuolella. Eläininformoidun sosiaalityön viitekehys tukeutuu myös filosofiseen zooeyian näkökulmaan, jossa eläimen ja ihmisen välisen suhteen ymmärretään tukevan ihmisen terveyttä. Eläimen katsotaan toimivan sosiaalisen pääoman kasvattajana, muutoksen motivaattorina, haittojen ehkäisijänä sekä aktiivisena osapuolena terapeutisessa työskentelyssä. (Hanrahan & Chalmers 2020, 202–209.)

Eläininformoidussa sosiaalityössä keskeistä on sekä ihmisen että eläimen hyvinvointi. Lemmikkieläimen tai koulutetun terapiaeläimen kanssa tehtävässä työskentelyssä tulisikin kiinnittää huomiota eettisesti kestäviin toimintatapoihin. Tutkijat myös korostavat, että sillä ei ole lähtökohtaisesti merkitystä onko yksittäinen sosiaalityöntekijä kiinnostunut eläimistä tai eläininformoidusta työstä. Kysymys on eettisestä toiminnasta ja siitä vastuusta, mikä sosiaalityöllä on suhteessa muihin elollisiin. (Hanrahan & Chalmers 2020, 213–214.) Myös Rissley-Curtisin (2010, 44) mukaan muiden elollisten huomioiminen on välttämätöntä, jotta sosiaalityö olisi aidosti anti-oppressiivista ja ekologista.

Ymmärrän eläininformoidun sosiaalityön edustavan sosiaalityön ekokriittistä keskustelua, sillä siinä on keskeisenä ajatuksena haastaa sosiaalityötä ja koko yhteiskuntaa kohti kestävää siirtymää ja muutosta (Hanrahan & Chalmers 2020, 214). Tässä tutkielmassa ymmärrän eläininformoidun sosiaalityön käytännönläheisenä lähestymistapana, jossa työntekijä huomioi eläimen merkityksen osana sosiaalityön maailmankuvaa ja asiakkaan elämässä. Eläimen merkityksen huomioiminen ei rajoitu vain eläimen ihmiselle tuottamiin hyvinvointihyötyihin, vaan työskentelyssä huomioidaan myös eläimen toimijuus ja kokemukset suhteessa ihmiseen. Käytännön tasolla eläininformoidusti työskentelevä sosiaalityöntekijä on tietoinen eläimen vaikutuksen ihmisen hyvinvointiin ja toisinpäin. Työntekijä ottaa asiakastyöskentelyssä huomioon asiakkaan mahdolliset lemmikit, sisällyttää lemmikin osaksi työskentelyä tai tuo eläimet tarvittaessa osaksi työskentelyä esimerkiksi eläinavusteisten palveluiden avulla.

4 TUTKIELMAN TOTEUTUS

Seuraavaksi kerron tutkielmani tavoitteesta ja esittelen tutkimuskysymykset. Lisäksi kerron tutkielmassa käytetystä tutkimusmenetelmästä ja siitä, miten tutkielman teon prosessi eteni aiheen valinnasta aineistohakuun ja lopullisen aineiston valintaan. Luvun lopussa esittelen sisällönanalyysia aineiston järjestämisen ja analyysin menetelmänä sekä kuvailen pääpiirteittäin, millaisen aineiston valitsin analysoitavaksi. Pohdin myös tutkielmaan liittyviä eettisiä kysymyksiä.

4.1 Tutkielman tavoite ja tutkimuskysymykset

Kansainvälisessä sosiaalityön tutkimuksessa on nostettu esille, että sosiaalityössä voitaisiin ja tulisi entistä vahvemmin osallistua autismikirjon henkilöiden yhteiskunnallisen osallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä tutkimuksen että käytännön tasolla (ks. esim. Bishop-Fitzpatrick ym. 2019). Haluan tutkielmani myötä tarttua tähän haasteeseen ja olen siksi valinnut tarkasteltavakseni sosiaalityön näkökulmasta tehtyä tutkimusta eläinten merkityksestä ja vaikutuksesta juuri autismikirjon lasten ja nuorten elämään. Tavoitteeni on pyrkiä lisäämään tietoa siitä, miten autismikirjon henkilöitä ja heidän perheitään voidaan sosiaalityössä tukea ja heidän hyvinvointiaan ja osallisuuttaan yhteiskunnassamme edistää. Haluan lisäksi tutkielmani myötä osallistua eläimen ja ihmisen välisestä sidoksesta ja vuorovaikutuksesta tehtyyn tutkimukseen tuomalla esille sosiaalityön näkökulmaa. Toivon, että tutkielmani herättää pohtimaan eläinten paikkaa ja roolia osana sosiaalityön maailmankuvaa, sen tutkimusta ja käytäntöjä.

Tässä tutkielmassa tavoitteeni on vastata asettamiini tutkimuskysymyksiin kirjoittavan kirjallisuuskatsauksen avulla, joka soveltuu hyvin uuden tai vähän tutkitun aihealueen tarkasteluun (ks. esim. Peters, Marnie, Tricco, Pollock, Munn, Alexander, McInerney, Godfrey & Khalil 2020).

Tutkimuskysymykseni ovat;

- 1) millaista tutkimusta on tehty sosiaalityön näkökulmasta eläinten merkityksestä ja vaikutuksesta autismikirjon lasten ja nuorten elämään?
- 2) miten eläinten merkitystä ja vaikutusta voitaisiin huomioida sosiaalityössä autismikirjon lasten ja nuorten kanssa?

Tutkielmani tavoite on myös osallistua sosiaalityön näkökulmasta siihen keskusteluun, mitä autismikirjon lasten ja nuorten paikasta yhteiskunnassa tällä hetkellä Suomessa käydään. Palvelujärjestelmän näkökulmasta he kuvautuvat väliinpu-toajiksi (Itä-Suomen yliopisto 2022). Autismiliiton (2022a) mukaan vain harva autis-mikirjolla oleva työllistyy, joten heillä näyttäisi olevan suurempi riski syrjäytyä yh-teiskunnallisesta osallisuudesta.

Ymmärrän autististen lasten ja nuorten ja heidän perheidensä tämänhetkisen ti-lanteen merkittäväksi yhteiskunnalliseksi haasteeksi, joihin hyvinvointialueiden ja so-siaalityön sen osana tulee pyrkiä vastaamaan. Pohdin, voitaisiinko tähän haasteeseen vastata huomioimalla sosiaalityössä laajemmin eläinten merkitys osana ihmisten elä-mänpiiriä ja hyvinvointia. Luonnonvarakeskus on korostanut, että yhteiskunnan hy-vinvointihaasteisiin voidaan löytää tukea luonto- ja eläinavusteisista menetelmistä (Luonnonvarakeskus 2022). Myös sosiaalityön keskusteluissa on nostettu esiin luon-non hyvinvointivaikutukset, mutta samalla kritisoitu sosiaalityön ihmiskeskeisyyttä ja luonnon riistämistä (ks. esim. Clarke & Yellow Bird 2021, 174–175). Toivon, että tut-kielmani voi auttaa pohtimaan, miten voisimme rakentaa neuromonimuotoisuutta hyväksyvän ja tukevan yhteiskunnan, jossa hyväksytään ja huomioidaan erilaiset ta-vat aistia ja hahmottaa ympäristöä sekä sosiaalisia suhteita. Pohdin, voisiko eläimet huomioiva sosiaalityö osaltaan toimia tätä moninaisuutta edistävänä työorientaationa. Pohdin lisäksi, voisiko eläinten huomioiminen sosiaalityössä lisätä voimaantumisen ja valtaistumisen mahdollisuuksia autismikirjon lapsille ja nuorille ja heidän perheil-leen ja tukea siten heidän osallisuuttaan yhteiskunnassa?

4.2 Kartoittava kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Toteutin tutkielmani kartoittavana kirjallisuuskatsauksena. Nimensä mukaisesti kar-toittavalla kirjallisuuskatsauksella (scoping review) voidaan kartoittaa valitusta ai-heesta tehdyn tutkimuksen ja kirjallisuuden laajuutta sekä luoda yleiskuvaa niiden painopisteistä. Kartoittavalla katsauksella voidaan hyvin vastata tarkkuudeltaan laa-jempiin tai yleisemmän tason tutkimuskysymyksiin. Juuri kysymyksen laajuus erot-taakin kartoittavan katsauksen systemaattisesta katsauksesta, jossa tutkimuskysymys

on rajatumpi ja tarkempi. (Munn, Peters, Stern, Tufanaru, McArthur & Aromataris 2018.) Kartoittavassa kirjallisuuskatsauksessa on yleensä yksi pääkysymys. Tutkimuskysymystä on myös mahdollista syventää toisella kysymyksellä. (Peters, Marnie, Tricco, Pollock, Munn, Alexander, McInerney, Godfrey & Khalil 2020.)

Kartoittava katsaus on hyödyllinen menetelmä erityisesti silloin, kun kirjallisuus aiheesta on monimuotoista ja kompleksista tai tutkimus valitusta aiheesta on vasta kehittymässä. Kartoittavan katsauksen aineisto voikin koostua erilaisesta kirjallisuudesta. Aineiston ei tarvitse rajautua vain vertaisarvioituun tieteelliseen tutkimukseen, vaan aineistoon voi sisällyttää myös harmaata kirjallisuutta, kuten konferenssijulkaisuja, raportteja ja ammattikirjallisuutta. Tieteellisen tekstin osalta katsaukseen voidaan sisällyttää eri menetelmin tehtyä tutkimusta. (Peters ym. 2020.) Katsoin kartoittavan kirjallisuuskatsauksen sopivaksi tutkimusmenetelmäksi, sillä pyrin tutkielmasani kartoittamaan valitsemastani aiheesta tehdyn tutkimuksen laajuutta ja yleiskuvaa. Alustavan tiedonhankinnan myötä tutkimusaiheeni vaikutti myös uudehkolta ja melko vähän tutkitulta aiheelta sosiaalityössä, mikä tuki menetelmän valintaa.

Kartoittavan katsauksen tavoitteena on tunnistaa ja kuvata aiheesta saatavilla olevat tutkimustulokset valitulla tutkimusalueella. Kartoittavalla kirjallisuuskatsauksella voidaan myös tunnistaa aiheesta tehdyn tutkimuksen aukkoja ja selkeyttää aiheeseen liittyviä käsitteitä ja teoretisointia. Katsauksella voidaan myös tutkia, miten valitusta aiheesta on tehty tutkimusta tietyllä tieteenalalla. Verrattuna perinteiseen kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen kartoittava kirjallisuuskatsaus on systemaattisempi hakustrategian osalta, eli vaatimuksena on täsmällisesti sekä läpinäkyvästi toteutettu ja raportoitu aineistohaun ja valinnan prosessi. Kokonaisuudessaan kartoittavan kirjallisuuskatsauksen toteutuksessa pyritään järjestelmälliseen aineiston valintaan ja tiedon esittämiseen sekä läpinäkyvyyteen ja toistettavuuteen. Kartoittavassa katsauksessa ei kuitenkaan yleensä edellytetä aineistoksi valitun tutkimuksen laadun kriittistä arviointia eikä samankaltaista synteetin tekemistä aineiston tutkimuksista, kuten systemaattisessa katsauksessa on vaatimuksena. (Munn ym. 2018.)

Kartoittavan kirjallisuuskatsauksen ensimmäinen vaihe on protokollan laatiminen. Protokolla on ennen tutkimusta laadittava suunnitelma, josta ilmenee tutkimuksen aihe tutkimuskysymyksineen ja perusteluineen sekä alustava suunnitelma siitä, millaista aineistoa katsaukseen tullaan sisällyttämään ja millaista tietoa valituista lähteistä tullaan poimimaan analyysia varten. Tarkoituksena on, että varsinaisen katsaus toteutetaan tukeutuen ennalta määritellyyn protokollaan. Kartoittava kirjallisuuskatsaus on tutkimusprosessina toistava ja on mahdollista, että tutkija poikkeaa jossakin kohden ennalta määritellystä protokollasta. Mahdollinen poikkeaminen protokollosta tuleekin raportoida selityksineen, jotta tutkimus säilyy läpinäkyvänä. (Peters, Godfrey, McInerney, Khalil, Larsen, Marnie, Pollock, Tricco & Munn 2022.) Protokollaan sisältyy systemaattinen hakustrategia, josta ilmenevät käytettävät hakusanat, tietokannat sekä aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit. Lisäksi protokolla voi sisältää

alustavan suunnitelman siitä, millaista tietoa lopullisesta aineistosta poimitaan analyysia varten, jotta voidaan vastata tutkimuskysymyksen. (Peters ym. 2020.) Tässä tutkielmassa protokollana toimi ennen aineistonhakua ja valintaa laadittu tutkimussuunnitelma, jonka laadin osana maisteriseminaarityöskentelyä.

Kartoittavassa kirjallisuuskatsauksessa protokollan ja hakustrategian laatimisen jälkeen toteutetaan varsinainen aineistohaku, joka perustuu ennalta laadittuihin sisäänotto- ja poissulkukriteereihin. Lopullisen aineiston valinta etenee siten, että ensin luetaan hakutulosten otsikot ja tiivistelmät ja siirrytään tarvittaessa tarkastelemaan koko tekstiä niiden perusteella. Näin suuremmasta joukosta hakutuloksia karsitaan vaihe kerrallaan sisäänotto- ja poissulkukriteerien perusteella lopullinen aineisto. Lopullisen aineiston valintaprosessi, josta ilmenee mitä on sisällytetty katsaukseen, mitä jätetty sen ulkopuolelle ja millä perusteilla, raportoidaan sanallisessa ja kuvallisessa muodossa. Kun katsauksessa tarkasteltava aineisto on valittu, kustakin tutkimuksesta koostetaan esimerkiksi taulukkomuotoon keskeiset tiedot, kuten tutkimuksen tekijä, ajankohta, paikka, kohderyhmä ja keskeiset tulokset. Tämän jälkeen aineistosta analysoidaan laadullisella sisällönanalyysillä tutkimuskysymykselle keskeiseksi tunnistettu sisältö. Se, miten tietoa poimitaan aineistona olevasta kirjallisuudesta ja miten sitä analysoidaan, riippuu tutkimuksen tavoitteista ja jättää tutkijan luovuudelle liikkumatilaa. Keskeistä kuitenkin on, että katsaus toteutetaan läpinäkyvästi ja tehdyt ratkaisut perustellaan selkeästi. (Peters ym. 2020.)

Kartoittavan kirjallisuuskatsauksen tulosten esittely koostuu hakustrategian tulosten ja aineiston valinnan esittelystä sekä niiden keskeisten näkökulmien esittelystä, jotka tutkija on nostanut aineistosta esiin ja joiden avulla vastataan tutkimuskysymykseen. (Peters ym. 2020.) Kartoittavan kirjallisuuskatsauksen raportoinnissa käytetään PRISMA-tarkistuslistaa. Olen käyttänyt tässä tutkielmassa toteutuksen ja tulosten raportoinnissa Andrea Triccon ja kumppaneiden (2018) kehittämää PRISMA-ScR tarkistuslistaa siltä osin, kun se soveltui maisterintutkielman raportointiin.

4.3 Tutkimusprosessin kuvaus ja sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Aloitin tutkielman teon keväällä 2023. Työskentelin samaan aikaan sosiaalityön sijaisena autismikirjon lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä parissa ja halusin paneutua tutkielmani myötä tähän asiakasryhmään sosiaalityön näkökulmasta. Olin myös kiinnostunut sosiaalityön opintojen aikana eläinavusteisuudesta ja eläimistä sosiaalityön kontekstissa, joten päätin tutkielmassani yhdistää nämä kaksi itseäni kiinnostavaa aihetta. Tutustuin aiheeseen lukemalla kotimaista ja kansainvälistä tutkimusta eläinavusteisuudesta ja eläimistä sosiaalityössä, ja tein niiden pohjalta käsittekartan aineistonhaun suunnittelua varten.

Pyysin tutkielmani tiedonhankintasuunnitelman tekoon ohjausta Jyväskylän yliopiston kirjaston informaatikolta. Lähetin alustavat käsitekarttani informaatikolle tarkistettavaksi. Hakusanoiksi valitsin seuraavat käsitteet hyödyntämällä aiheesta tehtyjen tutkimusten asiasanoja: animal-assisted (intervention/ therapy), autism, autism spectrum disorder, social work. Sain informaatikolta useita, hakusanojeni pohjalta koottuja hakulauseita testattavaksi eri tietokannoissa. Kokeilin muun muassa seuraavia hakulauseita:

(animal-assisted) AND (autis*) AND (child* OR youth OR adolescent* OR young) AND ("social work" OR "social care" OR "social services" OR "social welfare")

(animal*) AND (autis*) AND (child* OR youth OR adolescent* OR young) AND ("social work" OR "social care" OR "social services" OR "social welfare" OR intervention OR therapy OR interaction OR activity)

Toteutin koehakuja yllä olevilla hakulauseilla tutkimussuunnitelman teon aikana seuraavissa tietokannoissa: Social Services Abstracts (ProQuest), Social Sciences Database (ProQuest), ERIC, SCOPUS, Web of Science, ASSIA, Psycinfo. Alustavat haut osoittivat, että sosiaalityön tai sen näkökulman sisältämää vertaisarvioitua tutkimusta on aiheestani vähän ja samat tutkimukset nousevat lähes kaikissa tietokannoissa esiin. Lopulta päätin noudattaa informaatikon ehdotusta täydentää ensisijaisia tietokantahakuja toissijaisella haulla Google Scholarissa, joka sisältää kattavimmin sekä tieteellisiä artikkeleita että harmaata kirjallisuutta. Näin pyrin varmistamaan, että saan kartoitettua mahdollisimman kattavasti aiheeni käsittelevää aineistoa.

Tärkeä osa kartoittavan kirjallisuuskatsauksen tekemistä on aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerien asettaminen ja raportointi (ks. esim. Peters ym. 2020, 2123). Alla olevassa taulukossa on esitetty kriteerit sille, miten rajasin ja valitsin hakutulokista lopullisen aineiston. Aineiston sisäänoton ja poissulkemisen näkökulmasta suurin haaste koko prosessin ajan oli se, että sosiaalityön näkökulmasta eläinavusteisuutta ja eläinten merkitystä ja vaikutusta autismikirjon lasten ja nuorten elämään on tutkittu toistaiseksi melko niukasti. Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit tarkentuivat näin ollen tutkimusprosessin edetessä.

TAULUKKO 1 Tutkielman aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Tutkimus tai muu kirjallisuus; käsittelee sosiaalityön näkökulman huomioiden eläinavusteisuutta tai eläinten merkitystä ja vaikutusta autismin kirjaston lasten ja nuorten kontekstissa, on julkaistu sosiaalityön julkaisussa TAI tutkimuksen tekijöistä yksi tai useampi on sosiaalityön tutkija	Tutkimus tai muu kirjallisuus käsittelee eläinavusteisuutta tai eläinten merkitystä sosiaalityön näkökulman huomioiden, mutta ei autististen lasten ja nuorten kontekstissa muiden tieteenalojen tutkimus aiheesta, ellei sosiaalityön näkökulma tule keskeisesti esille
Vertaisarvioitu tutkimusartikkeli (alkuperäistutkimus, kirjallisuuskatsaus), teoreettiset ja metodologiset artikkelit, harmaa kirjallisuus; kokoomateokset, konferenssijulkaisut, ammattikirjallisuus	opinnäytetyöt, blogit, verkkosivut
On tietokannoissa saatavilla Jyväskylän yliopiston kirjaston tunnuksilla, tai Jyväskylän kirjastoista, tai Google Scholarin kautta muodossa: full text, open access/ full access	rajoitettu lukuoikeus, maksullinen artikkeli, saatavilla muualla kuin Jyväskylän kirjastoissa
Suomen/ ruotsin/ englanninkielinen	Muun kuin suomen, ruotsin tai englanninkielinen
Ei aikarajausta	

4.4 Aineiston hakuprosessi, seulonta ja lopullinen aineisto

Valitsin alustavien hakujen perusteella lopulliseksi hakulauseeksi seuraavan lauseen, jota käytin jokaisessa tietokantahaussa sekä Google Scholarissa:

(animal*) AND (autis*) AND (child* OR youth OR adolescent* OR young) AND ("social work" OR "social care" OR "social services")

Alkuperäinen eläinavusteisuuden (animal-assisted) käsite osoittautua koehauissa liian rajaavaksi ja siksi päätin lopullisessa haussa käyttää sen sijasta *animal** hakusanaa. Näin pyrin tavoittamaan laajasti sen aineiston, jossa käsitellään sosiaalityön näkökulma huomioiden eläinten merkitystä autismin kirjaston lapsille, nuorille ja heidän perheilleen. Tämän alaluvun lopussa kuviossa 1 on havainnollistettu tiivistetyksi seuraavaksi kuvattu aineiston lopullinen valintaprosessi.

Toteutin lopulliset haut 14.7.2023 seuraavissa tieteellisissä tietokannoissa: ProQuest Premium (sisältää mm. seuraavat alatielokannat ERIC, ASSIA, Social Services Abstracts, Social Sciences Database, Sociology Database,) Psycinfo, Scopus, Web of Science. Käytin kaikissa tietokannoissa samaa edellä mainittua hakulauseketta. Kartoittaakseni mahdollisimman laajasti aiheesta tehdyn tutkimuksen en käyttänyt hauissa aikarajausta. Lukuun ottamatta ProQuest Premium-tietokantahakua tein

kaikki haut ilman mitään rajoituksia pyrkien näin saamaan laajasti esille aiheesta tehtyä kirjallisuutta. ProQuest Premium -tietokannassa rajasin pois opinnäytetyöt, blogi- ja verkkosivujulkaisut sekä muut kuin englannin, suomen ja ruotsinkieliset julkaisut. Hakutuloksia tuli näistä tietokannoista yhteensä 2207.

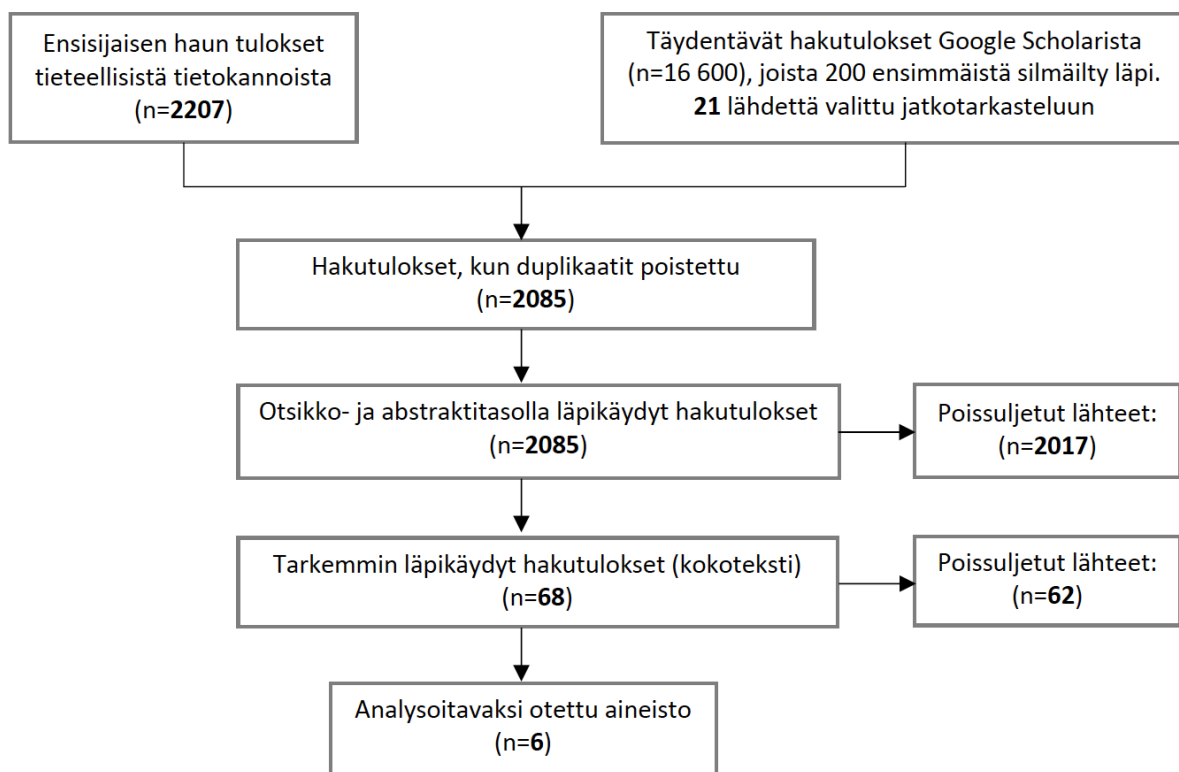
Etukäteen laaditun suunnitelman mukaan täydensin tieteellisissä tietokannoissa tehtyä hakua tekemällä 16.7.2023 samalla hakulausekkeella haun Google Scholariin. Näin pyrin varmistamaan, että saisin aineistooni aiheittain koskevaa harmaata kirjallisuutta, jota ei tieteellisissä tietokannoissa välttämättä ole julkaistu. En tehnyt rajoituksia ajankohtaan enkä julkaisun tyyppiin. Hakutuloksissa ensimmäisinä näytettiin hakusanoihin parhaiten sopiva tulos (sort by relevance). Hakutuloksia tuli 16 600. Kävin otsikkotasolla läpi haun 20 ensimmäistä tulossivua, eli 200 ensimmäistä osumaa ja tarvittaessa luin tiivistelmän. Näistä 200 hakutuloksesta siirsin otsikon ja tiivistelmän perusteella 21 lähdettä Zotero-viitteidenhallintaohjelmaan tarkempaa lukemista varten. Zotero on ilmainen ohjelma viitetietojen keräämiseen ja organisointiin, jota käytin aineiston ja viitetietojen hallinnan apuna tutkielmanteossa.

Kun olin saanut hakutulokset tallennettua tieteellisistä tietokannoista ja Google Scholarista Zoteroon (n=2228), poistin ensimmäiseksi duplikaatit. Duplikaattien poiston jälkeen hakutuloksia oli jäljellä 2085. Seuraavaksi luin näiden 2085 hakutuloksen otsikot ja abstraktit, joiden perusteella suljin pois 2017 hakutulosta. Tarkemmin läpikäytäväksi jäi 68 hakutulosta, jotka silmäilin läpi koko tekstin osalta. Hakutuloksissa oli sekä kirjoja, kirjan lukuja ja tieteellisiä artikkeleita. Selvitin kustakin artikkelista seuraavat asiat; osallistujat tai tutkimuksen kohderyhmän, tutkimuskysymyksen sekä sen, oliko sosiaalityön, eläinten, autismin, lasten ja nuorten näkökulma mainittu. Tarvittaessa luin koko tekstin kokonaisuudessaan. Tarvittaessa tarkistin myös tutkijoiden tieteenalaa, jos artikkelista tai julkaisusta ei tullut selkeästi ilmi minkä tieteenalaa tutkimuksesta ja näkökulmasta oli kyse. Kokonaisten kirjojen osalta etsin sisällysluettelosta autismista, eläimistä ja sosiaalityöstä kertovia lukuja ja luin ne tarvittaessa. E-kirjoista etsin aiheeseeni liittyviä tekstejä hakusanatoiminnon avulla.

Näistä 68 hakutuloksesta suljin vielä pois 62 hakutulosta, joista yksi oli epähuomiossa mukaan jäänyt duplikaatti. Suurin osa poissuljetusta tutkimuksesta oli muiden tieteenaloiden tutkimusta tai sosiaalityön tutkimusta eläinavusteisuudesta, jossa ei kuitenkaan käsitelty autismia. Osa näistä 62 hakutuloksesta ei ollut saatavilla Jyväskylän yliopiston tai kaupungin kirjastojen kautta, joten jouduin rajaamaan ne aineistosta pois. Abstraktien perusteella vaikutti kuitenkin siltä, että nämä lähteet eivät olisi tarjonneet vastauksia tutkimuskysymyksiini.

Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerein toteutetun aineistonhaun ja hakutulosten seulonnan jälkeen valitsin analysoitavaksi aineistoksi viisi tieteellisissä julkaisuissa julkaistua artikkelia ja yhden kirjan luvun sosiaalityön ammattikirjallisuudeksi luokiteltavasta teoksesta. Kävin vielä läpi näiden tekstien lähdeluettelot ja pyrin löytämään niistä sosiaalityön näkökulmasta tehtyä tutkimusta. En kuitenkaan löytä-

nyt uutta materiaalia. Aineistoni jäi arvioni mukaan pieneksi sen takia, että sosiaalityön eläimet huomioivassa tutkimuksessa ja muussa kirjallisuudessa ei toistaiseksi ole juurikaan tarkasteltu autististen lasten ja nuorten näkökulmaa. Myös asettamani sisäänotto- ja poissulkukriteerit olivat tiukat, sillä halusin nimenomaan tavoittaa sosiaalityön tutkimusta ja näkökulmaa. Sisällytin näin ollen aineistooni vain niitä tutkimuksia, jotka on julkaistu sosiaalityön julkaisuissa tai tutkimuksia, joissa on ollut mukana sosiaalityön tutkija tai useampi. Kaikissa aineistoksi valitsemisiani julkaisuissa on lisäksi huomioitu sosiaalityön näkökulma. Suljin siten pois kaikki selkeästi muiden tieteenalojen julkaisut sekä hakutulokset, joissa ei tullut sosiaalityön näkökulmaa esille, vaikka ne käsittelevätkin eläinten merkitystä ja vaikutusta autismikirjon lapsille ja nuorille. Alla olevassa kuviossa on kuvattu aineiston valinnan prosessi tiivistetysti mukaillen Triccon ja kumppaneiden (2018) kaaviomallia, jonka he ovat jäsentäneet PRISMA flow chartin pohjalta.



KUVIO 1 Aineiston valinnan prosessi. (Lähde: Tricco ym. 2018: PRISMA extension for scoping reviews)

Taulukossa 2 on kuvattu tiivistetysti seulonnan lopputuloksena valittu aineisto. Tutkielmani aineisto koostui vuosien 2014–2023 välillä julkaistuiden tutkimuksista (n=5) ja yhdestä kirjan luvusta (Burke & Iannuzzi 2014). Kaksi artikkelia oli julkaistu vuonna 2020 ja yksi vuonna 2023, joten aineisto tarjoaa katsauksen ajankohtaiseen tutkimus-

tietoon. Tutkittavien määrä aineistossa olevien tutkimusten kesken vaihteli 7 henkilöstä 338 henkilöön. Kaikki aineistossa mukana olevat tutkimukset (n=5) olivat laadullisia tutkimuksia. Kaksi tutkimusta oli haastattelututkimuksia (Buck & Lavery 2020; Flynn ym. 2020), yksi oli etnografinen tutkimus sisältäen haastatteluja sekä havainnoivaa kenttätutkimusta (Burgon 2014) ja kaksi oli kyselytutkimuksia (Carlisle ym. 2018; Carlisle ym. 2023). Kyselytutkimuksissa aineistosta oli analysoitu avoin kysymysosio, johon vastaajat olivat vastanneet omin sanoin. Määrällisen aineisto-osion tutkimustuloksia ei ollut raportoitu näissä artikkeleissa. Kolmessa tutkimuksessa oli mainittu lasten ikä (Burgon 2014; Carlisle ym. 2023; Flynn ym. 2020), joka vaihteli kuudesta ikävuodesta aina 21-vuotiaaseen nuoreen.

Taulukko 2 Sisään otettu aineisto

Tekijä- ja julkaisutiedot	Tutkittavat	Tutkimusmenetelmät	Tutkimustehävä	Keskeiset tulokset
Buck, P. W., & Lavery, A. (2020). Animal-assisted activities for children with autism spectrum disorders: Parent insights. <i>Human-Animal Interaction Bulletin</i> , 8(1), 78–89.	10 perhettä, joissa lapsella diagnosoitu autismi, lapsi osallistunut kodin ulkopuolella eläinavusteiseen toimintaan kulu- neen 12 kk:n aikana: Eläimet: aaseja, minihevosta, vuohia, lampaita, kaneja, kanoja, possu	laadullinen, eksploratiivinen, eli kartoittava tutkimus, syväluotaava, puolistrukturoitu haastattelu: haastateltu toista tai molempia vanhempia tai isovanhempaa Analyysi: grounded-theory lähestymistapa; teemat luotu aineistolähtöisesti	selvitettiin vanhempien näkemyksiä ja kokemuksia eläinavusteisesta toiminnasta autismikirjon lapsille	Vanhemmat kokivat, että; eläinavusteinen toiminta vaikutti positiivisesti lapsen sosioemotionaaliseen käyttäytymiseen, tuotti vanhemmille ilon, toivon ja optimismin tunteita, ja eläinten kanssa toimiminen tarjosi lapselle mahdollisuuden kommunikointiin ja yhteyden kokemiseen. Sosiaalityössä tulisi huomioida eläinavusteisuuden vaikutukset koko perheeseen.
Burgon, H. L. (2014). Horses, mindfulness and the natural environment: Observations from a qualitative study with at-risk young people	7 ”riskissä olevaa” nuorta, 11–16-vuotiaita, yksi 21-vuotias, myös ammattilaiset ja omaiset toimivat informantteina, kah-	Väitöstutkimuksen osa; laadullinen, osallistava kahden vuoden etnografinen tapaustutkimus; havainnoiva kenttätutkimus,	Väitöstutkimuksen pohjalta tehdyssä artikkelissa pohdittiin terapeutin hevosmiestaito-ohjelman hyötyjä ja vaikutuksia ”riskissä oleville	tulosten mukaan hevoset voivat tarjota samanlaisia hyötyjä, joita mindfulnessin ja luontoterapian tutkimuksessa nostetaan esiin,

<p>participating in therapeutic horsemanship. <i>International Journal of Psychosocial Rehabilitation</i>, 17(2), 51-67.</p>	<p>della tutkimukseen osallistuneista autismissa, nuoret osallistui- vat terapeuttiseen "hevos- miestaito" ohjelmaan, Eläimet: Hevoset</p>	<p>puolistrukturoitu sekä avoin haastattelu sekä lyhyt kysely. Analyysi: sisäl- lön koodaaminen ja teemoit- telu, tulokset hyväksytetty osalla tutkimukseen osallistuneista nuorista ja aikuisista</p>	<p>nuorille" ja tarkasteltiin niitä suhteessa mindfulnessin ja luontoterapian tutkimukseen.</p>	<p>kuten rauhoittuminen, rentoutuminen, hetkessä läsnä oleminen, vapauden tunne ja toimia näin lisääntymisenä "riskissä oleville" nuorille, jotka voivat hyötyä vaihtoehtoisista terapia- ja oppimiskoke- muksista.</p>
<p>Carlisle, G. K., Johnson, R. A., Mazurek, M., Bibbo, J. L., Tocco, F., & Cameron, G. T. (2018). Companion animals in families of children with autism spectrum disorder: Lessons learned from caregivers. <i>Journal of Family Social Work</i>, 21(4-5), 294-312.</p>	<p>338 autistisen lapsen huoltajaa, jotka vastanneet verkkokyselyyn Eläimet: koirat tutkimuksen ensisijainen kohde, mutta perheillä myös muita eläimiä</p>	<p>poikittaistutkimus, anonymi survey kysely verkkosivuilla, vastaajat rekrytoitu Interactive Autism Network-verkkoyhteisön kautta, Analyysi: fenomenologinen, analyysitiimissä 1/3 sosiaalityöntekijää, analysoitu kyselyn avoin kysymys, johon vastannut 338/919 kyselyyn osallistuneista</p>	<p>tavoitteena oli selvittää autistisen lapsen ja perheen koiran suhteen erityispiirteitä ja tutkia vanhempien näkemyksiä koiran ja ihmisen välisestä vuorovaikutuksesta perheessä, jossa on autistinen lapsi</p>	<p>huoltajat kuva- sivat lemmikkieläinten tuovan monia hyötyjä, mutta myös haasteita perheeseen, kuten; seuraava, ehdotonta rakkautta, stressin lievitystä, vastuunkantoa, lisäkuluja ja -vastuuta vanhemmalle, aistipulmia, menettämisen pelkoa, turvallisuus ja sopeutumishaasteita.</p>
<p>Carlisle, G., Lamontagne, A., Bibbo, J., Johnson, R., & Lyons, L. (2023). Experiences of parents of autistic children who adopted a cat. <i>QUALITATIVE SOCIAL WORK</i>.</p>	<p>10 perhettä osallistui tutkimukseen. Perheiden autistiset lapset 6-14-vuotiaita, Eläimet: kissat</p>	<p>laadullinen tutkimus, joka osittain aikaisemmin julkaistua kvantitatiivista tutkimusta (Carlisle ym. 2021) avoin kyselylomake, jonka vanhemmat täyttivät joka toinen viikko 18 viikon ajan. analyysi: teema-analyysi</p>	<p>selvitettiin vanhemmilta millainen suhde lapsella ja vanhemmilla on kissaan, millaisia positiivisia ja negatiivisia vaikutuksia kissalla on ollut perheeseen ja millaisia vastuita autistisella lapsella on kissanhoidossa</p>	<p>vanhemmat kokivat, että kissa vaikutti positiivisesti sekä autistiseen lapseen että vanhemman sekä koko perheeseen. Kissa mm. rauhoitti, tarjosi yhteyden kokemuksiin, opetti vastuun kantaan, lisäksi vanhempien työtä.</p>

<p>Flynn, E., Gandenberger Jaci, Mueller, M. K., & Morris, K. N. (2020). Animal-Assisted Interventions as an Adjunct to Therapy for Youth: Clinician Perspectives: C & A. Child & Adolescent Social Work Journal, 37(6), 631-642.</p>	<p>haastateltu 23 erityiskoulun ammattilaista (13 sosiaalityöntekijää, 4 psykiatria, 6 psykologia), osalla oppilaista (6-19-vuotiaita) neuropsykiatrisen diagnoosi esim. autismi Eläimet: koulun alueella yli 300 eläintä; maatilan eläimiä, koiria, hevosia ja villieläimiä</p>	<p>laadullinen, puolistrukturoitu haastattelututkimus, analyysi: fenomenologinen lähestymistapa</p>	<p>tutkittiin ammattilaisten näkemyksiä siitä, miten eläinavusteinen terapia lisäinterventiona tukee nuoren terapiatyöskentelyä ja sen tuloksia, ja mitkä ovat menetelmän mahdolliset haasteet.</p>	<p>tulosten mukaan eläinavusteinen terapia tarjosi nuorille osallistumisen mahdollisuuksia, turvallisuuden kokemuksia, tukea itsesäätelyyn ja erityisesti luottamussuhteiden rakentamiseen suhteessa ammattilaisiin ja toisiin lapsiin. Menetelmä voi haastaa nuoren aisti- ja itsesäätelypulmia</p>
	<p>Tarkastelun kohteena</p>	<p>Aineistotyyppi</p>	<p>Keskeiset huomiot</p>	
<p>Burke, S. L., & Iannuzzi, D. (2014). Animal-Assisted Therapy for Children and Adolescents with Autism Spectrum Disorders. Teoksessa T. Ryan (Toim.), Animals in Social Work: Why and How They Matter (ss. 120-134). Palgrave Macmillan UK.</p>	<p>eläinavusteinen terapia osana sosiaalityötä autististen lasten ja nuorten kanssa</p>	<p>essee/ kirjan luku teoksessa, jossa käsitellään filosofisesta, teoreettisesta ja käytännön näkökulmasta, miksi eläimet tulisi huomioida sosiaalityössä.</p>	<p>sosiaalityössä tulee huomioida eläinavusteisen terapian eettisyys; eläimen hyvinvointi. Tämä useimmiten huomioitu autismikirjolle suunnatuissa em. palveluissa. Tarvitaan lisätutkimusta mm. autististen lasten puutteellisesti toimivan peilisolujärjestelmän vaikutuksesta eläinten kanssa tapahtuvaan vuorovaikutukseen, jotta voidaan arvioida eläinavusteisten menetelmien sopevuutta tälle asiakasryhmälle</p>	

4.5 Sisällönanalyysi aineiston analyysin menetelmänä

Kun olin seulonut hakutuloksista lopullisen aineiston, järjestin ja analysoin aineiston laadullisen sisällönanalyysin avulla. Peters ja kumppanit (2020) ovat esittäneet, että kartoittavan kirjallisuuskatsauksen aineiston analyysi tulisi toteuttaa yleisellä laadullisella analyysimenetelmällä. Valitsin laadullisen sisällönanalyysin menetelmäksi, sillä katsoin sen mahdollistavan aineistoni analyysin ja tutkimuskysymyksiin vastaamisen. Sisällönanalyysin yleisenä tavoitteena on luoda tutkittavasta aineistosta tiivis ja selkeä kokonaisuus siten, että samalla säilytetään aineiston keskeinen informaatio. Tavoitteena tällaisessa laadullisessa aineiston analyysissä on, että hajanaisesta tiedosta pystytään tuottamaan yhtenäistä ja selkeää tietoa, joka jollakin tavalla antaa lisää arvoa jo olemassa olevalle tiedolle. Sisällönanalyysin tarkoituksena on tuoda selkeyttä tutkittavaan aineistoon ja sen pohjalta mahdollistaa loogisten ja luotettavien johtopäätösten muodostaminen tutkittavasta aiheesta. Sisällönanalyysissä aineistoa aluksi ikään kuin pilkotaan osiin ja sen jälkeen koodataan uudeksi jäsennellyksi kokonaisuudeksi. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110.)

Tuomi ja Sarajärvi (2018, luku 4) tyypittelevät sisällönanalyysin aineistolähtöiseen, teorialähtöiseen ja teoriaohjaavaan. Aineistolähtöinen analyysi rakentuu käsillä olevasta aineistosta siten, että aikaisempi tieto tai teoria ei ohjaa analyysia. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä aineiston analyysi taas perustuu jo olemassa olevaan teoriaan tai käsitteisiin. Teoriaohjaavassa analyysissä teoria toimii analyysin apuvälineenä, mutta analyysi ei suoraan perustu teoriaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.) Toteutin tutkielmani aineiston sisällönanalyysin teoriaohjaavasti. Tiina Silvasti on esittänyt, että teoriaohjaavassa analyysissä tutkimusta voi ohjata tutkijan ennakkotieto, joka samalla kuitenkin sallii analyysin elämisen tutkimusprosessin mukana siten, että analyysi ei tukeudu vahvasti mihinkään tiettyyn taustateoriaan (Puupponen, Paloviita, Kortetmäki & Silvasti 2016, 42–43). Omassa analyysissäni teoriaohjaava analyysi toteutui siten, että lähdin liikkeelle aineistolähtöisesti ja lopulta hyödynsin teoriaa ryhmitellessäni aineistosta muodostamiani luokkia teorian avulla.

Tutkimusaineiston analyysi voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen; pelkistämiseen, ryhmittelyyn ja abstrahointiin. Analyysi alkaa aineiston lukemisella ja sen jälkeen aineistosta etsitään ja esimerkiksi alleviivataan ne kohdat, jotka ovat tutkimustehtävän kannalta olennaisia. Tämän jälkeen alleviivatut kohdat listataan alkuperäis- muodossa esimerkiksi taulukkomuotoon, etsitään niistä samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia ja ryhmitellään ne alaluokiksi. Analyysi jatkuu edelleen alaluokkien yhdistämisellä ja yläluokkien muodostamisella. Teoriaohjaavassa analyysissä yläluokat voidaan muodostaa teoriaan nojautuen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.) Tässä kirjallisuuskatsauksessa olen pyrkinyt käyttämään sisällönanalyysiä sekä aineiston järjestämisen että analyysin apuvälineenä, sillä olen teoriaohjaavasti pyrkinyt liittämään aineistosta muodostetut luokittelut olemassa oleviin teoreettisiin käsitteisiin. Olen siis

pyrkinyt käsitteellistämään aineistoa etenemällä aineiston alkuperäisestä tekstistä teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin, kuten Tuomi ja Sarajärvi (2018, luku 4) aineiston abstrahointia kuvaavat.

Aloitin tutkielmani aineiston analysoinnin siten, että latsin aineiston omalle koneelleni pdf. tiedostomuodossa ja avasin ne Word-tekstinkäsittelyohjelmassa muokattavaan muotoon. Seuraavaksi luin jokaisen artikkelin useampaan kertaan kokonaan läpi. Tämän jälkeen kävin jokaisen artikkelin yksitellen läpi ja alleviivasin aineistosta ne kohdat, jotka antoivat vastauksia kahteen tutkimuskysymykseeni. Alleviivasin ensin artikkeleista sinisellä ne kohdat, jotka vastasivat ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni ja kokosin tiedoista myös taulukon, jonka sisältö on tiivistetysti esitetty taulukossa 2. Seuraavaksi alleviivasin keltaisella ne kohdat, jotka mielestäni antoivat vastauksia toiseen tutkimuskysymykseeni. Näitä kohtia löysin aineistosta varsin niukasti. Tästä johtuen alleviivasin lisäksi aineistosta violetilla niitä tutkimusten tulososioissa olevia kohtia, joiden perusteella katsoin voivani esittää pohdintoja toiseen tutkimuskysymykseen liittyen.

Viimeisessä vaiheessa toiseen tutkimuskysymykseen vastatakseni muodostin eläininformoidun sosiaalityön käsitteeseen tukeutuen yläluokkia, joiden alle sijoitin aineistosta muodostamani alaluokat. Alla olevassa Taulukossa 3 olen havainnollistanut analyysini rakentumista toisen tutkimuskysymyksen yhden yläluokan osalta. Luvussa 5 esittelen tutkielmani tulokset, jotka muodostin aineiston sisällönanalyysin avulla ja joiden avulla vastaan asettamiini tutkimuskysymyksiin.

Taulukko 3 Esimerkki analyysiprosessin etenemisestä

Pelkistetty ilmaus (keltainen koodaus)	Alaluokka	Yläluokka
<ul style="list-style-type: none"> - ammattilainen voi ehdottaa lapselle lemmikistä keskustelua osana terapeutista työkentelyä - lemmikistä keskusteleminen voidaan sisällyttää hoitosuunnitelmaan 	Lemmikin puheeksi ottaminen ja sisällyttäminen tarvittaessa osaksi asiakassuunnitelmaa	Lemmikin merkityksen ja vaikutuksen huomioiminen osana asiakastyöskentelyä autismitkirjon lapsen tai nuoren ja heidän perheidensä kanssa
<ul style="list-style-type: none"> - huoltajien rohkaiseminen perheen tarpeiden ja ominaisuuksien pohdintaan perheen harkitessa lemmikkiä - huomioitava erityisesti, ettei lemmikki lisää autismitkirjon haasteita - tarjotaan tietoa vanhemmille kissan omistamiseen liittyvistä hyvistä ja huonoista puolia - tuetaan vastuullista päätöksentekoa lemmikin hankinnassa antamalla tietoa 	Perheen ohjaaminen ja tukeminen sopivan lemmikin valinnassa huomioiden autismitkirjon lapsen tarpeet	
<ul style="list-style-type: none"> - huomioitava, että lemmikin omistaminen vaatii merkittävästi aikaa, vaivaa ja rahaa - sosiaalityössä huomioitava, että lemmikillä riski joutua hylätyksi tai lopetetuksi 	Sosiaalityössä tiedostetaan lemmikin omistamiseen liittyvät vastuut ja riskitekijät	

4.6 Aineistoon ja tutkimusaiheeseen liittyvät eettiset kysymykset

Koska aineistoni koostui tietokannoissa ilmaiseksi saatavilla olevista tieteellisistä tutkimuksista, tutkielman toteuttaminen ei vaatinut rahoitusta tai tutkimuslupaa. Hyvän ja eettisesti kestävästä tieteellisestä tutkimuksesta periaatteiden mukaisesti (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 23–27) ja aineistoni tekijänoikeuksia kunnioittaen, pyrin kiinnittämään erityistä huomiota asianmukaisiin viitetietoihin. Koska käytin aineistona toisten tekemää tutkimusta ja kirjallisuutta, pyrin myös kiinnittämään erityistä huomiota siihen, että analyysini tulokset heijastelevat mahdollisimman totuudenmukaisesti alkuperäisen aineiston sisältöä ja päätelmiä.

Tutkielman tekemiseen liittyvät eettiset pohdintani liittyivät ennen kaikkea aiheeni valintaan ja sen käsittelyyn. Olenkin tehnyt tutkielmaani varovaisella mielellä tiedostaen, että autismitietämisessä ja myös laajemmin vammaisten yhteisöissä ja organisaatioissa YK:n vammaissopimukseen perustuva osallisuuden vaatimus ”ei mitään meistä, ilman meitä” on keskeinen arvo (Autismiliitto 2022b). Olen toistuvasti pohtinut maisterintutkielman tekemisen aikana, mitä ja miten voin aiheestani kirjoittaa. Erityisesti olen pohtinut sitä, miten voisin välttää liian yksinkertaistavat tai yleistävät tulkinnat aiheestani. Olen kuitenkin uskaltanut aiheen äärelle, sillä kohtaan säännöllisesti työssäni ja yksityisessä elinpiirissäni autistisia lapsia, nuoria ja heidän perheitään. Koen, että olen saanut heiltä arvokasta tietoa ja ymmärrystä autismista ja haluan osaltani nostaa autismiin liittyvät teemat sosiaalityön keskusteluihin. Samalla ymmärrän, että autismi on jokaiselle kirjolla olevalle ja heidän läheisilleen yksilöllinen ja henkilökohtainen todellisuus, josta ulkopuolinen voi lopulta ymmärtää vain rajatusti. Pyrin tutkielmassani kirjoittamaan autismista ja autismikirjon henkilöistä tiedostavasti ja kunnioittavasti.

Tutkielmaa tehdessä pohdin luonnollisesti myös sitä, miten ajattelen ja kirjoitan eläimistä. Vaikka tutkielmani aihevalinnasta voisi niin tulkita, minulla ei ole omia lemmikkejä eikä siten arjessa merkittävää kokemusta eläinten kanssa jaetusta yhteydestä. Olen lapsuudessani ja nuoruudessani ratsastanut, mutta allergioiden takia perheessäni ei ole koskaan ollut lemmikkejä. Eläimet ovat tällä hetkellä osa arkeani ympäröivässä luonnossa ja naapureiden ja ystävien lemmikkeinä ja perheenjäseninä. Tässä tutkielmassa pyrin välttämään eläinten kuvaamista vain sosiaalityön hyödykkeinä tai välineinä, joilla pyritään edistämään yksipuolisesti ihmisen hyvinvointia. Sen sijaan toivon, että tekstini edistää ajattelua ja toimintaa, jossa sosiaalityö ymmärretään vastuulliseksi, kaiken elollisen hyvinvointia huomioivaksi ja edistäväksi toiminnaksi.

5 TUTKIELMAN TULOKSET

Tässä luvussa esittelen tutkielmani tulokset ja vastaan asettamiini tutkimuskysymyksiin. Kappaleessa 5.1 esittelen aluksi, millaista tutkimusta toteuttamani kartoittavan kirjallisuuskatsauksen perusteella on tehty sosiaalityön näkökulmasta eläinten merkityksestä ja vaikutuksesta autismikirjon lasten ja nuorten elämään. Tämän jälkeen tarkastelen kappaleessa 5.2, miten eläinten merkitystä ja vaikutusta voitaisiin huomioida sosiaalityössä autismikirjon lasten ja nuorten kanssa. Vaikka aineistossani tutkijat eivät juurikaan ottaneet suoraan kantaa siihen, miten eläinten merkitystä ja vaikutusta voitaisiin huomioida sosiaalityössä autismikirjon lasten ja nuorten kanssa, pyrin etsimään vastauksia tähän kysymykseen tukeutumalla Hanrahanin ja Chalmersin (2020) kuvaamaan eläininformoidun sosiaalityön lähestymistapaan.

5.1 Laadullista tutkimusta eläinavusteisten interventioiden ja lemmikkien vaikutuksesta ja merkityksestä autismikirjon lapsille ja nuorille

5.1.1 Tutkimusten peruspiirteet

Tutkielmani aineisto koostui kansainvälisestä vuosien 2014–2023 välillä julkaistusta sosiaalityön näkökulman huomioivasta tutkimuksesta, jossa tarkasteltiin eläinten merkitystä ja vaikutusta autismikirjon lasten ja nuorten elämään. Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerein toteutetun aineistonhaun ja hakutulosten seulonnan jälkeen valitsin lopulliseksi aineistoksi viisi (Burgon 2014; Buck & Lavery 2020; Carlisle ym. 2018; Carlisle ym. 2023; Flynn ym. 2020) tieteellisissä julkaisuissa julkaistua artikkelia ja yhden kirjan luvun (Burke & Iannuzzi 2014) sosiaalityön ammattikirjallisuudeksi luokiteltavasta teoksesta.

Kaikki viisi aineistossa olevaa tutkimusartikkelia oli julkaistu tieteellistä tutkimusta julkaisevissa tieteellisissä lehdissä. Yhdysvaltalaisen sosiaalityön tutkijoiden

Page Walker Buckin ja Angela Laveryn (2020) tutkimus autististen lasten vanhempien näkemyksistä eläinavusteisesta toiminnasta oli julkaistu *Human-Animal Interaction Bulletinissa*, joka on eläimen ja ihmisen välisen vuorovaikutuksen tutkimukseen keskittyvä monitieteinen ja avoin vertaisarvioitu verkkojulkaisu. Nykyisin julkaisu on nimeltään *Human-Animal Interaction*. (CABI Digital Library 2024.) Brittiläisen sosiaalityöntekijän, tutkijan ja hevosavusteista työtä tekevän Hannah Burgonin tutkimus (2014) oli julkaistu mielenterveyskuntoutusta, kuten psykososiaalisten interventioiden tutkimusta käsittelevässä vertaisarvioidussa verkkojulkaisussa *International Journal of Psychosocial Rehabilitationissa*. JOURNAALI julkaisee psykologian alaan liittyvää tutkimusta ja Burgonin ”riskissä olevien” nuorten kokemuksia terapeutisesta hevosmiestaito-ohjelmasta kartoittavassa tutkimuksessa yhdistyvät sosiaalityön ja terapia-työn tutkimus.

Loput kolme aineistossa olevaa tutkimusartikkelia oli julkaistu sosiaalityön vertaisarvioitua tutkimusta julkaisevissa tiedejulkaisuissa. Kaikissa kolmessa julkaisussa julkaistaan monitieteistä tutkimusta, jota myös aineistoni edustaa. Gretchen K. Carlisle'n monitieteisen tutkijaryhmän kyselytutkimus (2018), jossa tutkittiin autististen lasten vanhempien näkemyksiä lemmikeistä perheessä, oli julkaistu *Journal of Family Social Work*:ssa. Julkaisu on monitieteinen, vertaisarvioitu ja käsittelee perheeseen ja parisuhteeseen liittyviä teemoja (Taylor & Francis Online 2024). Autististen lasten vanhempien kokemuksia kissan adoption vaikutuksesta perheessä selvittänyt tutkimus (Carlisle ym. 2023) oli julkaistu *Qualitative Social Work*:ssa, joka nimensä mukaisesti keskittyy laadulliseen vertaisarvioituun tutkimukseen ja sosiaalityön käytäntöihin (Sage Journals 2024). Erin Flynnin ja kumppaneiden (2020) tutkimus ammattilaisten näkemyksistä eläinavusteisesta terapiasta erityislasten ja -nuorten kanssa oli julkaistu *Child and Adolescent Social Work Journalissa*, joka julkaisee sosiaalityön käytäntöihin lasten, nuorten ja heidän perheidensä kanssa liittyvää tutkimusta (Springer Link 2024).

Aineistossani mukana ollut kirjan luku oli teoreettinen esseeläinavusteisesta terapiasta autismikirjon lasten ja nuorten kanssa (Burke & Iannuzzi 2014) ja se oli julkaistu Thomas Ryanin toimittamassa teoksessa *Animals in Social Work: Why and How They Matter*. Teos käsittelee eläinten merkitystä sosiaalityölle filosofisten ja teoreettisten esseiden kautta ja on osa Palgrave Macmillanin *Animal Ethics Series* kirjasarjaa. Teoksen kirjoittajat edustavat sosiaalityön, sosiologian ja eläintutkimuksen aloja.

Aineistostani neljä (Buck & Lavery 2020; Carlisle ym. 2018; Carlisle ym. 2023; Flynn ym. 2020) oli yhdysvaltalaista tutkimusta ja yksi Iso-Britanniasta (Burgon 2014). Sosiaalityön esseekokoelmaan artikkelin autismikirjosta ja eläinavusteisesta terapiasta kirjoittaneet Shanna L. Burke ja Dorothea Iannuzzi ovat niin ikään yhdysvaltalaisia autismikirjon parissa työskenteleviä sosiaalityöntekijöitä ja tutkijoita. Pohjoisamerikkalaiset sosiaalityön tutkijat ovatkin viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana pyrkinneet nostamaan kysymyksen eläimistä sosiaalityön keskusteluihin ja osaksi sen koulutusta (Clarke & Yellow Bird 2021, 162).

Kaikissa viidessä tutkimuksessa informantteina toimivat aikuiset, joko ammattilaiset tai lasten huoltajat. Flynnin ym. (2020) tutkimuksessa haastateltiin 13 sosiaalityöntekijää, neljää psykiatria ja kuutta psykologia, jotka työskentelivät eläinavusteisesti erityiskoulussa. Buckin ja Laveryn (2020) tutkimuksessa haastateltiin ja Carlislen ja kumppaneiden molemmissa tutkimuksissa (Carlisle ym. 2018; Carlisle ym. 2023) tehtiin kysely autististen lasten huoltajille. Ainoastaan yhdessä aineistoni tutkimuksista (Burgon 2014) nuoret itse toimivat informantteina terapeuttien, sijaisvanhempien, sosiaalityöntekijän, opettajan ja adoptiovanhemman ohella. Aineistona olevissa tutkimuksissa oli luonnollisesti mukana myös monia eri eläimiä, kuten Taulukosta 2 ilmenee. Ainoastaan Burgonin (2014) tutkimuksessa hevoset oli personoitu nimimerkein ja niistä annettiin tarkempia kuvauksia osana tutkimusta. Carlislen ym. (2023) tutkimuksessa tuotiin lisäksi esille, että perheisiin löytöeläinkodista adoptoidut kissat olivat keskimäärin 18 kuukautta vanhoja. Muissa tutkimuksissa eläimistä ei kerrottu tarkemmin ja niitä kuvattiin eläinlajin nimellä.

Kaikissa viidessä tutkimusartikkelissa kuvattiin osallistujien demografisia tietoja melko tarkasti. Carlislen ym. (2018, 298) kyselyyn lemmikkien merkityksestä perheessä vastanneista 338 huoltajasta suurin osa oli autistisen lapsen hyvin koulutettuja, valkoisia keskimäärin 43-vuotiaita äitejä. Adoptoitujen kissojen merkitystä autististen lasten perheessä tutkinut kyselytutkimus (Carlisle ym. 2023, 6) koostui keskimäärin 37-vuotiaiden äitien ja yhden isoäidin kokemuksista. Kuusi huoltajaa oli naimisissa, kolme eronnut ja yksi oli naimaton. Perheiden autistiset lapset olivat 6–14-vuotiaita ja kaksi heistä oli tyttöjä ja kahdeksan poikia. Tässä tutkimuksessa kymmenestä osallistuneesta perheestä kuudessa oli myös muita lemmikkejä tutkimuksen aikana. (Carlisle ym. 2023, 6.) Green Chimneysin erityiskoulun 23 ammattilaisten haastattelututkimukseen (Flynn ym. 2020, 633) osallistuneista 13 sosiaalityöntekijästä, kuudesta psykologista ja neljästä psykiatrasta kuusi oli miehiä ja 17 naisia. Haastateltavien työkokemus koulussa vaihteli yhdestä vuodesta 21 vuoteen. Tutkimuksen aikana haastateltavat työskentelivät keskimäärin 10-vuotiaiden nuorten kanssa. Burgonin (2014) tutkimukseen osallistui viisi tyttöä ja kaksi poikaa. Kahdella osallistujalla oli autismi, yhdellä ADHD ja kahdella erityisopetuksen tarpeita. Nuoret olivat ohjautuneet terapeuttiseen hevosmiestaito-ohjelmaan sijaishuollon yksiköstä, jossa tutkija työskenteli sosiaalityöntekijänä sekä nuorten rikosseuraamuspalveluista, asumispalveluista ja oppilashuollosta. (Burgon 2014.) Buckin ja Laveryn (2020, 81) tutkimuksessa haastateltiin kymmentä perhettä, joista osa oli yhden huoltajan ja osa kahden vanhemman perheitä. Yhdessä perheessä isoäiti oli autistisen lapsen huoltaja. Haastatteluun osallistuivat perheen aikuiset.

Kokoavasti aineistostani voidaan todeta, että aineistoni tutkimukset edustavat pääasiassa kartoitettavaa tutkimusta, jossa tutkitaan vähän tutkittua tai uutta aihetta ja luodaan näin pohjaa jatkotutkimukselle. Sosiaalityön näkökulman huomioiva tutkimus eläinten merkityksestä autismikirjon lapsille ja nuorille näyttäisi siten olevan

vasta viriämässä. Aineistossa tutkimustulokset perustuvat pääasiassa aikuisten naisten ja äitien kokemuksiin ja näkemyksiin. Autististen lasten ja nuorten omat näkemykset eivät aineistossani tule esille. Suurimmassa osassa aineistoni tutkimuksia informanttien pieni määrä (Burgon 2014; Buck & Lavery 2020, 86; Carlisle ym. 2023, 12) ja tietyn instituution ja eläinavusteisen intervention puitteissa tehty tutkimus (Flynn ym. 2020, 640) rajoittavat tutkimustulosten yleistettävyyttä.

5.1.2 Tutkimuksen kohteena eläinavusteisten interventioiden ja lemmikkien koettu vaikutus ja merkitys

Aineistonani oleva laadullinen tutkimus käsitteli karkeasti jaoteltuna kahta eri aihetta; lemmikkien ja eläinavusteisten interventioiden koettuja vaikutuksia ja merkitystä autistikirjon lapsille ja nuorille huoltajien ja ammattilaisten kuvaamana. Huomionarvoista kuitenkin on, että Burgonin (2014) tutkimuksessa vain kaksi seitsemästä tutkimukseen osallistuneesta nuoresta oli autismin kirjolla ja toisilla nuorilla oli muita psykososiaalisia pulmia. Myös Flynnin ja kumppaneiden (2020) tutkimuksessa vain osalla tutkimuksessa tarkastelluista lapsista ja nuorista oli autismi.

Kolmessa tutkimuksessa (Burgon 2014; Flynn ym. 2020; Buck & Lavery 2020) ja esseessä (Burke & Iannuzzi 2014) käsiteltiin eläinavusteisia interventioita. Kaikissa kolmessa tutkimusartikkelissa kerrottiin varsin tarkasti, mitä interventiossa tehtiin. Flynnin ja kumppaneiden tutkimuksessa (2020, 633) oli haastateltu ammattilaisia, jotka työskentelevät New Yorkin osavaltiossa sijaitsevan Green Chimneys erityiskoulun kampusalueen omalla farmilla. Nuorilla oli mahdollisuus olla eläinten kanssa päivittäin, hoitaa niitä ja osallistua opetus- ja terapiahetkiin monien eri eläinlajien kanssa sekä tavata eläimiä silloin, kun he tarvitsivat taukoa muista päivittäisistä toiminnoista. (Flynn ym. 2020, 633.) Tulosten mukaan eläinten hoivaaminen loi mahdollisuuksia osallistumiselle, antoi pystyvyyden kokemuksia sekä tarjosi hyväksyvän, stressittömän ja rauhoittavan ympäristön nuorille. Eläimet auttoivat nuoria rakentamaan luottamussuhteita ja kokemaan yhteisymmärrystä suhteessa ammattilaisiin (Flynn ym. 2020.)

Myös Burgonin (2014) tutkimuksesta ilmeni, että hevosten kanssa ja luonnonympäristössä oleminen rauhoitti autistikirjolla olevaa nuorta ja vähensi ahdistuneisuutta. Tutkimuksen mukaan monet terapeuttiseen hevosmiestaito-ohjelmaan (Therapeutic Horsemanship) liittyvät harjoitteet ja vaikutukset olivat samankaltaisia mindfulnessin kanssa, kun tutkimuksen tuloksia verrattiin mindfulnessin ja luontoterapian teoreettiseen kirjallisuuteen. Nuoret osallistuivat terapeuttiseen hevosavusteiseen työskentelyyn brittiläisellä tallilla viikoittain tai joka toinen viikko noin 1–3 tunnin ajan. Kaksi nuorta osallistui tutkimukseen kahden vuoden ajan, muut vaihtelevasta joitakin kuukausia taloudellisesti syistä johtuen. Hevoset asuivat pihatossa ja

saivat laiduntaa vapaina. Terapeuttisessa työskentelyssä oli läsnä vähintään kaksi ammattilaista ja tiimiin kuuluivat tutkijana toiminut sosiaalityöntekijä, terapeutteja, opettaja ja hevosten hoitajia. Työskentelyssä keskeistä oli hevosten havainnointi. Lisäksi nuoret tarkkailivat oman toimintansa vaikutusta hevoseen sekä maasta että hevosen selästä käsin. (Burgon 2014.)

Sekä Burgonin (2014) että Flynn ja kumppaneiden (2020, 636, 639) tutkimustulokset toivat esille, että terapeuttinen eläinavusteinen työskentely tuki nuorten it-sesäätelyn kehittymistä. Myös Buckin ja Laveryn (2020, 86) tutkimuksessa osa vanhemmista koki, että eläinavusteisen toiminnan myötä lapsen turhautumisen sietokyky parantui. Tutkimuksessa eläinavusteinen toiminta tapahtui paikallisen voitto tavoittelemattoman järjestön kautta avoimella ja saavutettavissa olevalla maatilalla, jossa lapset kävivät kerran viikossa 12 viikon ajan. Kullekin lapselle tehtiin oma suunnitelma toimintaa varten ja asetettiin tavoitteet yhdessä koulutettujen työntekijöiden ja vanhempien kanssa. Tavoitteena oli esimerkiksi turhautumisen sietäminen, jota harjoiteltiin pitelemällä pupua sylissä niin, että pupu ei vahingoitu eikä hyppää pois. (Buck & Lavery 2020, 81.)

Myös lemmikkejä käsittelevät tutkimukset kuvasivat monipuolisesti eläimen roolia ja vaikutusta autististen lasten perheissä. Autistista lasta varten adoptoitu kissa rauhoitti sekä tarjosi ajanvietettä ja seuraa lapselle ja koko perheelle. Vanhempien mukaan kissa edisti lapsen sosiaalisia taitoja, lisäsi puhetta ja katsekontaktia ja empatiakykyä. (Carlisle ym. 2023, 8–9.) Vanhemmat kuvasivat perheen koira autistisen lapsen ainoaksi ystäväksi, joka kykeni osoittamaan pyyteetöntä rakkautta ja rauhoittamaan lasta tunneromahdusten keskellä. (Carlisle ym. 2018, 299–300.) Tutkimuksissa ilmeni, että lemmikki toi vanhemmille myös lisätyötä ja kuormitusta, jota autismikirjon lasten vanhemmille on runsaasti muutenkin (Carlisle ym. 2018, 9; Carlisle ym. 2023, 301). Kuten Flynnin ym. (2020, 640) tutkimuksessa myös Carlislen ym. (2018, 301) tutkimuksessa ilmeni, että aistiherkkyydet ja pelot vaikeuttivat joidenkin lasten toimintaa eläinten kanssa. Toisaalta vanhemmat kuvasivat eläinten ymmärtävän lasten aistihakuisuutta ja välillä koviakin otteita (Carlisle ym. 2018, 303–304).

On huomionarvoista, että kaikissa aineistoni tutkimuksissa mainittiin, että eläinavusteisella työskentelyllä ja lemmikeillä oli positiivisia vaikutuksia autistisen lapsen tai nuoren lisäksi myös koko perheeseen ja lapsen kanssa työskenteleviin ammattilaisiin. Aineiston mukaan lemmikki toi iloa ja hyvinvointia myös perheen vanhemmille ja muille sisaruksille (Carlisle ym. 2018, 306; Carlisle ym. 2023, 12) ja vanhemmat kokivat toiveikkuutta ja iloa nähdessään eläinavusteisen toiminnan vaikutuksen autistiseen lapseensa (Buck & Lavery 2020, 84). Sekä Burgonin (2014) että Flynnin ja kumppaneiden (2020, 636) tutkimuksessa haastatellut ammattilaiset kuvasivat eläinten läsnäolon rauhoittavan heitä. Ammattilainen kuvasi, että eläinten rauhoitettava vaikutus antoi kykyä jaksaa rauhallisena työssä nuorten kanssa, joilla oli isoja haasteita (Flynn ym. 2020, 636).

Aineistossani Flynnin ym. (2020, 631–632) ja Buckin & Laveryn (2020, 80) tutkimuksissa sekä Burken ja Iannuzzin esseessä (2014, 124) eläinavusteisen intervention käsite oli määritelty samalla tavalla. Määritelmässä korostettiin eläinavusteisen terapian ja toiminnan eroa ensimmäisen määrittäessä suunnitelmallisemmaksi ja tavoitteellisemmaksi interventioksi. Burgon (2014) käytti eläinavusteisuuden sijaan hevosavusteisuuden (equine-assisted) käsitettä. Huolimatta siitä, että tutkijat määrittelivät eläinavusteisen terapian ja toiminnan samalla tavalla, Buckin ja Laveryn (2020, 81) tutkimuksessa lapset osallistuivat tutkimuksen kuvauksen mukaan eläinavusteiseen toimintaan (AAA), jossa lapsilla oli kuitenkin selvät tavoitteet ja suunnitelma niiden toteuttamiseksi koulutettujen ohjaajien avulla. Tässä tulee näkyväksi eläinavusteisuuden määrittelyyn liittyvät haasteet, joiden tiedetään sekä Suomessa että kansainvälisesti olevan sekavaa sekä käsitteellisellä että käytännön tasolla (Kihlström-Lehtonen & Säkkinen 2019, 147).

Eläinavusteisen intervention käsitteenmäärittelyn samankaltaisuuden lisäksi sekä Burgonin (2014) että Buckin ja Laveryn (2020, 79) tutkimuksissa ja Burken ja Iannuzzin (2014, 126) esseessä taustoitettiin eläinavusteisten interventioiden vaikutuksia ihmiseen biofilian käsitteen ja teorian kautta. Teorian mukaan ihmisellä on sisäsyntyinen mieltymys ja rakkaus luontoa ja muita elollisia kohtaan (Buck & Lavery 2020, 79; Burke & Iannuzzi 2014, 126). Aineistoni tutkimukset ja essee voitaneen ymmärtää osaksi sosiaalityön ekokriittisiä keskusteluja, joissa huomioidaan niin sosiaaliset suhteet ja sosiaalinen ympäristö kuin luonnon näkökulmakin. Aineistossani eläinten ja muun luonnon merkitys sosiaalityölle kuvautuu erityisesti niiden tarjoamien hyvinvointivaikutusten kautta. Sosiaalityössä eläinavusteisuutta onkin peruteltu juuri sen ihmiselle tuottamien hyvinvointivaikutusten näkökulmasta (Boetto 2016). Aineistossa (Burgon 2014; Carlisle ym. 2020; Flynn ym. 2020) tuotiin kuitenkin esille, että eläinten hyvinvoinnista ja turvallisuudesta tulisi yhtä lailla huolehtia. Eläintä ei siis tulisi nähdä vain välineenä tai hyödykkeenä, kuten Fraser ja Taylor (2020) ovat korostaneet.

Autismin käsite määriteltiin neljässä artikkelissa ja ainoastaan lääketieteellisestä näkökulmasta (Burke & Iannuzzi 2014, 120–124; Buck & Lavery 2020, 79; Carlisle ym. 2018, 2; Carlisle ym. 2023, 295). Kolmessa tutkimuksessa mainittiin, että lapsen autismilla on merkittäviä vaikutuksia koko perheeseen ja vanhemmat kokevat voimakasta stressiä (Buck & Lavery 2020, 79; Carlisle ym. 2018, 295; Carlisle ym. 2023, 2). Aineistossani ei siten ollut pohdintaa autismita esimerkiksi yhteiskunnallisesti rakentuvana ilmiönä ja autismia lähestyttiin ensisijaisesti lääketieteellisenä, lapsen tai nuoren ja ympärillä olevien ihmisten hyvinvointia haastavana häiriönä.

5.2 Eläinten merkityksen ja vaikutuksen huomioimisen tapoja sosiaalityössä autismikirjon lasten ja nuorten kanssa

5.2.1 Lemmikkieläinten huomioiminen lapsen ja perheen kanssa työskentelyssä

Kirjallisuuskatsaukseni perusteella voidaan todeta, että eläinten merkitystä voitaisiin huomioida sosiaalityössä autismikirjon lasten ja nuorten kanssa siten, että sosiaalityöntekijät huomioisivat lemmikkieläimet osana asiakastyöskentelyä. Aineistossani Carlisle ja kumppanit (2023, 7) ehdottivat, että sosiaalityöntekijä voisi tarjota autistisen lapsen vanhemmille tietoa siitä, millaisia hyviä ja huonoja puolia kissan omistamiseen kuuluu ja tukea näin vanhempia vastuullisessa päätöksenteossa, kun he harkitsevat kissan ottamista perheeseen. Perheen kanssa työskentelevä ammattilainen voisi myös pohtia yhdessä perheen kanssa, millainen lemmikki olisi sopiva perheeseen. Tärkeää olisi huomioida perheen elämäntyyli ja perheenjäsenten tarpeet. Lisäksi Carlisle ja kumppanit korostivat, että lemmikin valinnassa tulisi huomioida autismiin liittyvät erityistarpeet, kuten kuulo- ja tuntoaistin herkkyydet sekä ennakkoinnin tarve. (Carlisle ym. 2018, 308–309.) Eläinten huomioimista sosiaalityössä tutkinut Christina Risley-Curtiss (2010, 44) on esittänyt, että sosiaalityöntekijä voisi pohtia yhdessä asiakkaan kanssa lemmikkieläimen hankinnan mahdollisuutta taloudelliset näkökulmat huomioiden ja näin huomioida eläinten merkityksen asiakkaan hyvinvoinnille sosiaalityössä.

Burke ja Iannuzzi (2014, 130) painottavat esseessään, että sosiaalityössä tulisi tiedostaa, että lemmikkieläimen pitäminen on kallista ja eläinten lopettaminen tai niistä luopuminen esimerkiksi taloudellisista syistä on yleistä. Eläininformoidusti työskentelevän sosiaalityöntekijän olisi siten hyvä tuntea esimerkiksi eläinklinikat, jotka tarjoavat pro bono -palveluja vähävaraisille asiakkaille. Työntekijällä tulisi myös olla tietoa niistä ruoka-avun toimijoista, jotka jakavat lemmikkien ruokaa. Jos näitä palveluita ei vielä ole olemassa, rakenteellisella sosiaalityöllä voitaisiin nostaa niiden tarvetta esille. (Hanrahan & Chalmers 2020, 210–211.) Jotta sosiaalityöntekijä voisi ohjata perhettä lemmikin hankintaan liittyen ja näin huomioida eläimen merkityksen ja vaikutukset autismikirjon lapselle sosiaalityössä, tulisi hänellä olla riittävästi tietoa sekä autismista että lemmikkieläimistä.

Aineistossani nostettiin esille, että autismikirjon lapsen kanssa työskenneltäessä lapselle voitaisiin ehdottaa perheen lemmikkiä yhteiseksi keskustelunaiheeksi. Lemmikistä keskustelu voitaisiin sisällyttää myös osaksi hoitosuunnitelmaa terapeutissa työskentelyssä. (Carlisle ym. 2018, 308.) Myös Hanrahanin ja Chalmersin mukaan eläininformoidusti toimiva sosiaalityöntekijä voisi huomioida lemmikin merkityksen asiakkaan elämässä kysymällä sosiaalisen tilanteen kartoitusta ja palveluntarpeen arviota tehdessään, onko asiakkaalla lemmikkejä ja kuka niitä hoitaa. Näin voi-

taisiin rakentaa luottamussuhdetta asiakkaaseen ja huomioida kokonaisvaltaisesti hänen elämäänsä vaikuttavat tekijät. (Hanrahan & Chalmers 2020, 209.) Autismikirjon lasten, nuorten ja heidän perheidensä kanssa työskentelevän sosiaalityöntekijän olisi siten hyvä kiinnittää huomiota perheessä olevien lemmikkien rooliin ja merkitykseen ja selvittää millainen suhde lapsella ja lemmikillä on. Aineistoni perusteella on selvää, että lemmikki voi olla autismikirjon lapselle ja nuorelle hyvin merkittävä osa sosiaalisia verkostoja, joskus jopa ainut ystävä ja siksi lemmikkiä ei tulisi jättää huomiotta lapsen ja perheen kanssa työskenneltäessä.

Koska kaikilla lapsilla ja perheillä ei ole mahdollisuutta hankkia tai pitää lemmikkiä, voisi eläininformoidusti työskentelevä sosiaalityöntekijä kartoittaa erilaisia kaikille avoimia mahdollisuuksia kuten kotieläinpihoja, joissa eläinten kanssa voisi viettää aikaa (Hanrahan & Chalmers 2020, 211). Burgonin (2014) tutkimuksessa haastatellut nuoret ja ammattilaiset kokivat myös luonnonympäristössä olemisen tärkeäksi tekijäksi työskentelyssä. Eläininformoidun sosiaalityön lähestymistavassa huomioidaankin eläinten lisäksi myös muun luontoympäristön tarjoamat mahdollisuudet sosiaalityölle. Käytännössä sosiaalityöntekijä voisi tukea ja huomioida asiakkaan yhteyttä ympäröivään luontoon ja siellä oleviin eläimiin esimerkiksi järjestämällä asiakastapaamisia luonnossa. (Hanrahan & Chalmers 2020, 211.)

5.2.2 Eläinavusteiset interventiot osaksi sosiaalityötä

Lemmikkien ja ympäröivän luonnon huomioimisen lisäksi eläinten merkitystä ja vaikutusta voitaisiin huomioida sosiaalityössä autismikirjon lasten ja nuorten kanssa siten, että eläinavusteiset interventiot tuotaisiin tarvittaessa osaksi asiakastyöskentelyä eettisesti kestäväällä tavalla. Aineistossani Burgon (2014) ehdotti, että sosiaalityössä ja psykoterapeuttisessa työskentelyssä voitaisiin huomioida hevosavusteinen työskentely vaihtoehtoisena lisäinterventiona « riskissä oleville » nuorille. On huomioitava, että Burgonin tutkimuksessa vain kaksi seitsemästä nuoresta oli autistisia nuoria eikä tutkimus erittellyt juurikaan nuorten kokemuksia autismin näkökulmasta. Tutkimuksessa autistisen nuoren kanssa työskentelevä ammattilainen kuitenkin kuvasi, miten nuori oli usein ahdistunut asumisyksikössään, mutta heti päästessään talliympäristöön hän rauhoittui ja rentoutui. (Burgon 2014.)

Sekä Burgon (2014) että Flynn ja kumppanit (2020, 640) toivat esille, että eläinavusteinen terapia voisi lisätä erityisesti niiden psykososiaalisista haasteista kärsivien nuorten sitoutumista työskentelyyn, jotka eivät ole aikaisemmin sitoutuneet perinteisempiin työskentelytapoihin. Flynnin ja kumppaneiden tutkimuksessa tulikin näkyväksi, miten eläinavusteinen työskentely voi tarjota vaihtoehtoja perinteiselle toimistossa tapahtuvalle ja keskustelulle perustuvalla kasvokkaisella työskentelyllä. Tutkimuksessa kuvailtiin, miten sosiaalityöntekijän tapaaminen eläimiä hoitaen

mahdollisesti nuorelle rennomman kohtaamisen, jossa ei tarvinnut keskustella ja katsoa silmiin yhtä paljon kuin sosiaalityöntekijän toimistossa tavatessa (Flynn ym. 2020, 636).

Eläininformoidusti työskentelevän sosiaalityöntekijän tulisi tuntea alueellaan eläinavusteisia palveluja tarjoavia tahoja ja eläinavusteisesti työskenteleviä ammattilaisia, jotta hän voisi ohjata asiakkaan tarvittaessa oikean intervention pariin. Työntekijän tulisi myös ymmärtää eläinavusteisen intervention teoriataustaa, jossa tukeudutaan tutkimustietoon ihmisen ja eläimen välisestä vuorovaikutusuhteesta ja sen hyvinvointivaikutuksista. (Hanrahan & Chalmers 2020.) Jotta autismikirjon lasten ja nuorten kanssa työskentelevä sosiaalityöntekijä voisi huomioda eläinten merkityksen, tulisi työntekijän olla tietoinen eläinten vaikutuksista autismikirjon lapselle ja nuorelle. Työntekijän tulisi lisäksi tuntea eläinavusteisesti toimivia ammattilaisia ja palveluntuottajia, jotka työskentelevät autismikirjon lasten ja nuorten kanssa voidakseen tarvittaessa sisällyttää eläinavusteisen intervention osaksi työskentelyä.

Buckin ja Laveryn (2020, 84) tutkimuksessa autististen lasten vanhemmat kokivat, että eläinavusteiseen toimintaan osallistuminen vaikutti lapsen myönteisesti ja tämä antoi vanhemmille toivoa lapsen pärjäämisestä tulevaisuudessa. Buckin ja Laveryn (2020, 86) mukaan autismikirjon lasten ja perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten tulisi huomioda, että eläinavusteisella toiminnalla voi olla positiivisia vaikutuksia, jotka ulottuvat interventioon osallistuvan lapsen lisäksi myös tämän perheeseen. Eläininformoidun lähestymistavan mukaan sosiaalityöntekijän olisikin hyvä kertoa asiakkaan tukiverkostoille niistä hyödyistä, joita ihmisen ja eläimen väliseen vuorovaikutukseen liittyy (Hanrahan & Chalmers 2020, 210). Autismikirjon lapsen ja perheen kanssa työskennellessään sosiaalityöntekijä voisi kertoa eläinavusteisista interventioista lapsen huoltajille ja pohtia yhdessä perheen kanssa niiden mahdollista sisällyttämistä osaksi sosiaalityön työskentelyä.

Aineistossani (Burke & Iannuzzi 2014; Carlisle ym. 2018; Flynn ym. 2020, 640) korostettiin, että eläinten kanssa toimiessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota eettisiin kysymyksiin. Burken ja Iannuzzin (2014) mukaan autismikirjolle suunnatuissa eläinavusteisissa palveluissa on yleensä huomioitu eettiset kysymykset, kuten eläimen hyvinvointi ja turvallisuuteen liittyvät asiat hyvin. Aineistoni tutkimusten mukaan nuoren tunnesäätelyn vaikeudet ja arvaamaton käytös voivat kuitenkin aiheuttaa vaaratilanteita ja ne tulisi huomioida niin kotona lemmikkien kanssa kuin eläinavusteisissa interventioissakin (Carlisle ym. 2018, 308 ; Flynn ym. 2020, 640). Eläinavusteiset interventiot eivät myöskään sovi kaikille. Allergiat ja pelot voivat olla esteenä, kuten myös aistiherkkyyteen liittyvä haasteet. (Flynn ym. 2020.) Eläininformoidusti työskentelevän sosiaalityöntekijän tulisikin varmistaa eläinavusteista interventiota ohjaavalta ammattilaiselta, että interventio on sopiva asiakkaalle ja näin huomioida sekä eläinten että ihmisten hyvinvointi ja turvallisuus. Eläininformoidussa lähestymistavassa keskeistä on varmistaa sekä ihmisen että eläimen hyvinvointi riippumatta siitä, onko eläin osallisena sosiaalityössä asiakkaan

lemmikkinä tai eläinavusteisen intervention kautta. (Hanrahan & Chalmers 2020, 212–213.)

5.2.3 Tutkimukseen osallistuminen

Eläinten merkitystä voitaisiin huomioida sosiaalityössä autismikirjon lasten ja nuorten kanssa myös osallistumalla tutkimukseen. Aineistossani tuotiin esille, että eläinten merkityksen ja vaikutuksen tutkiminen autismikirjon lasten ja nuorten näkökulmasta vaatii lisätutkimusta ja jo saatujen tulosten testaamista. Aineistossani olevat tutkimukset kuvasivat eläinten merkitystä ja vaikutusta autismikirjon lapsille ja nuorille huoltajien ja ammattilaisten näkemysten ja kokemusten näkökulmasta. Flynn ja kumppanit (2020, 640) sekä Carlisle ym. (2018, 308) muistuttivatkin, että tulevaisuudessa tulisi tutkia lasten ja nuorten omia kokemuksia eläinavusteisesta terapiasta ja lemmikkien merkityksestä haastatteleamalla heitä suoraan.

Buck ja Lavery toivat tutkimustulostensa pohjalta esille, että tulevaisuudessa tulisi tutkia myös vanhempien osallistumista eläinavusteisiin toimintoihin. Näin voitaisiin tutkia, millaisia voimauttavia ja terapeuttisia hyötyjä osallistumisella mahdollisesti olisi autistisen lapsen perheelle. Buckin ja Laveryn mukaan jatkossa tulisi myös pyrkiä testaamaan vanhempien esittämiä hypoteeseja siitä, miten lapsen käytös heidän kokemuksensa mukaan muuttui eläinavusteiseen toimintaan osallistumisen myötä. (Buck & Lavery 2020, 86.) Myös Flynn ja kumppanit (2020) nostivat esille, tulevaisuudessa tarvittaisiin saatujen tulosten tarkkaa testaamista.

Buck ja Lavery (2020, 80), Flynn ja kumppanit (2020, 632) sekä Burke ja Iannuzzi (2014, 125) huomauttivat kaikki, että eläinavusteisten interventioiden tutkimukseen liittyy metodologisia haasteita, kuten pienet otoskoot, verrokkiryhmien puute ja ulkopuolisten muuttujien tunnistaminen ja kontrollointi. Koska tutkimuksissa on myös määritelty esimerkiksi eläinavusteinen terapia eri tavoin, niitä ei voida vertailla keskenään. Burke ja Iannuzzi painottivatkin, että metodologiset ongelmat tulisi korjata, vaikka eläinavusteisuutta tukeva kirjallisuus jatkuvasti kasvaa. (Burke & Iannuzzi 2014, 125.) Burke ja Iannuzzi kiinnittivät esseessään myös huomiota peilisolujärjestelmän merkitykseen ja ehdottivat, että tulevaisuudessa tulisi tutkia, miten peilisolujärjestelmä vaikuttaa autismikirjon henkilöiden ja eläinten väliseen yhteyteen. Tutkimuksissa on ehdotettu, että puutteellisesti toimiva peilisolujärjestelmä voisi osaltaan olla autismiin liitettyjen sosiaalisen vuorovaikutuksen haasteiden taustalla. (Burke & Iannuzzi 2014, 128.)

Aineistossani tuotiin esille, että sosiaalityöllä on eettinen velvollisuus osallistua sekä eläimiä että autismia käsittelevään tutkimukseen. Burken ja Iannuzzin (2014, 130) mukaan tulevaisuudessa tulisi kiinnittää huomiota niiden eläinten asemaan eläinavusteisessa terapiassa, joita ei normaalisti pidetä lemmikkieläiminä. Buck ja Lavery korostivat, että sosiaalityön tulisi osallistua psykologian ja kasvatustieteen ohella

tutkimukseen eläinavusteisesta toiminnasta ja siten pyrkiä edistämään autismikirjon henkilöiden yhteiskunnallista osallisuutta. Buckin ja Laveryn mukaan entistä tarkemman tutkimuksen tekeminen on eettisesti perusteltua, sillä niin monet tahot pyrkivät tuottamaan palveluita autismikirjon lapsille ja perheet ja erilaiset järjestöt myös sijoittavat resurssejaan niihin yhä enemmän. (Buck & Lavery 2020, 80.)

Eläininformoidun sosiaalityön viitekehyksen tarkoituksena on laajentaa sosiaalityön alaa siten, että lemmikkieläimet tulevat osaksi sen tutkimusta, koulutusta ja käytäntöä (Hanrahan & Chalmers 2020, 197). Osallistamalla tutkimukseen sosiaalityössä voitaisiinkin huomioida eläinten vaikutusta ja merkitystä autismikirjon lapsille ja nuorille. Kuten Buck ja Lavery huomauttivat, myös sosiaalityön tulisi ottaa vastuuta siitä tutkimustyöstä, mitä autismiin ja eläinavusteisuuteen liittyen tehdään ja näin pyrkiä varmistamaan, että autismikirjon lapsille ja nuorille perheineen voidaan tarjota tutkitusti vaikuttavia palveluja ja tukea. Hanrahanin ja Chalmersin mukaan sosiaalityössä voidaan ja tulisi ottaa kantaa siihen, millaiseksi ihmisen asema suhteessa luontoon ja muihin elollisiin tulevaisuudessa muotoutuu. Kysymys on eettisestä vastuusta, ei siitä olemmeko henkilökohtaisesti kiinnostuneita eläimistä tai pidämmekö niistä. (Hanrahan & Chalmers 2020, 214.) Osallistamalla tutkimukseen eläinten merkityksestä ja vaikutuksesta autismikirjon lapsille ja nuorille, sosiaalityössä voitaisiin siten olla rakentamassa kestävämpää tulevaisuutta kaikille elollisille.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa olen pyrkinyt kartoittavan kirjallisuuskatsauksen avulla selvittämään, millaista tutkimusta on tehty sosiaalityön näkökulmasta eläinten merkityksestä ja vaikutuksesta autismikirjon lasten ja nuorten elämään ja miten eläinten merkitystä ja vaikutusta voitaisiin huomioida sosiaalityössä autismikirjon lasten ja nuorten kanssa. Tulosten perusteella voidaan todeta, että tutkimus aiheesta on laadullista, kartoittavaa tutkimusta eläinavusteisten interventioiden ja lemmikkieläinten koetuista vaikutuksista ja merkityksestä autismikirjon lapsille ja nuorille perheineen. Tutkimuksissa eläinten merkitystä ja vaikutusta lasten ja nuorten elämään on tutkittu ensisijaisesti huoltajien ja lasten kanssa toimivien ammattilaisten näkökulmasta. Tutkimus on pääasiassa yhdysvaltalaisista ja aineistoni kirjallisuudessa autismi määritellään ensisijaisesti lääketieteellisenä häiriönä, joka haastaa lasten, nuorten ja heidän perheidensä hyvinvointia. Jolynn Haney (2018) on huomauttanut, että sosiaalityön tutkimuksessa ja käytännöissä voitaisiin jatkossa omaksua neuromonimuotoisuuden näkökulma, jossa autismi nähdään häiriön sijaan kognitiivisen toiminnan moninaisuutena, jota tulisi tukea eikä pyrkiä parantamaan. Haney myös huomauttaa, että sosiaalityön tutkimuksessa ei tulisi tukeutua vain vanhempien ja ammattilaisten näkemyksiin ja kokemuksiin, vaan tutkimukseen tulisi ottaa mukaan myös autismikirjolla olevat henkilöt. (Haney 2018, 74–75.)

Kirjallisuuskatsaukseni perusteella voidaan todeta, että sosiaalityön näkökulmasta tehtyä tutkimusta eläinten merkityksestä ja vaikutuksesta autismikirjon lasten ja nuorten elämään on tehty sosiaalityön itsenäisenä tutkimuksena toistaiseksi melko vähän. Kirjallisuuskatsauksen aineisto oli kuitenkin julkaistu pääasiassa sosiaalityön vertaisarvioituissa tiedejulkaisuissa, eli aihealuetta voidaan pitää sosiaalityön käytännölle ja tutkimukselle merkityksellisenä. Aineistoni tutkimukset olivat osittain myös monitieteisesti toteutettuja sekä tutkimusryhmän että osallistujien suhteen. Autismi on ilmiönä monitahoinen ja näin ollen monitieteinen tutkimus tarpeellista. Tutkimuksessa on nostettu esille, että autismin tutkimuksessa tarvitaan neurotieteen, so-

siaalitieteiden ja autististen henkilöiden yhteistyötä (Leveto 2018, 13). Kuten aineistosani todettiin (Buck & Lavery 2020, 80), sosiaalityöllä on eettinen velvollisuus osallistua eläinavusteisuudesta autismikirjon näkökulmasta tehtävään tutkimukseen, jotta autismikirjolla olevat saavat tutkimustietoon perustuvia ja vaikuttavia palveluja. Tutkimukseen osallistumalla sosiaalityössä voidaan myös osallistua neuromonimuotoisuutta tukevan yhteiskunnan rakentamiseen.

Aineistostani ilmeni, että lemmikkieläimet voivat olla autismikirjon lapselle perheeseen hyvin merkityksellisiä arjen kumppaneita, ne voivat rauhoittaa lasta ylikuormituksen keskellä, opettaa vastuuta ja edistää sosiaalisia taitoja (Carlisle ym. 2018; Carlisle ym. 2023). Eläinavusteiset interventiot tukivat aineistoni mukaan lasten ja nuorten itsesäätelyn kehittymistä sekä edistivät sosiaalisten suhteiden rakentumista (Buck & Lavery 2020; Flynn ym. 2020). Aineistossa tuli kuitenkin myös ilmi, että lemmikkieläimet toivat lisätyötä vanhemmille, jotka muutenkin kokevat huomattavia määriä stressiä arjessaan (Carlisle ym. 2018; Carlisle ym. 2023). Myös autismiin liittyvät aistiherkkyudet ja tunnesäätelyn pulmat nousivat aineistossa esille eläinten kanssa toimimista haastavana tekijänä (Carlisle ym. 2018, 301; Flynn ym. 2020, 640). Aineistoni loi varsin rikkaan kuvan siitä, millaisia koettuja vaikutuksia ja merkityksiä eläimillä ja eläinavusteisuudella on autismikirjon lapsille ja nuorille heidän huoltajiensa ja ammattilaisten näkökulmasta.

Muodostin eläininformoidun sosiaalityön viitekehukseen tukeutuen aineistostani muutamia tapoja, miten eläinten merkitystä ja vaikutusta voitaisiin huomioida sosiaalityössä autismikirjon lasten ja nuorten kanssa. Aineistosta ilmeni, että sosiaalityöntekijä voi huomioida eläinten merkityksen ohjaamalla ja neuvomalla perhettä sopivan lemmikin valinnassa. Keskeistä olisi huomioida, että lemmikki ei lisää autismikirjolle tyypillisiä haasteita. Tutkijat huomauttavat, että vanhemman ei tulisi myöskään olettaa, että eläin ymmärtää vaistonvaraisesti lapsen erityispiirteitä ja ei-toivottua käytöstä, vaan heidän tulisi varmistaa molemminpuolinen turvallisuus. (Carlisle ym. 2018, 308.) Myös australialainen sosiaalityön tutkimus (Taylor, Fraser, Signal & Prentice 2016), jossa tarkastellaan eläinavusteisuuteen liittyviä eettisiä kysymyksiä korostaa, että sosiaalityöntekijän on toimittava vastuullisesti suhteessa eläimiin ja turvattu eläimen hyvinvointi. Sosiaalityöntekijä ei voi esimerkiksi ohjata perhettä lemmikin valinnassa ilman, että tuo esille siihen liittyvät merkittävät vastuut. Sosiaalityöntekijän tulee arvioida myös sitä, miten asiakkaan ominaisuudet ja tarpeet kohtaavat eläimen kanssa ja toisinpäin. (Taylor ym. 2016, 148.)

Toinen tapa, jolla lemmikkieläimen merkitystä voitaisiin sosiaalityössä kirjallisuuskatsaukseni tulosten perusteella huomioida olisi sisällyttää lemmikistä keskustelu osaksi palveluntarpeen arviointia ja sosiaalityön interventioita. Sosiaalityöntekijän olisi hyvä selvittää, millainen suhde lapsella tai nuorella on perheen lemmikkieläimen kanssa ja millainen merkitys sillä on lapsen ja nuoren arjessa. Tämän kaltainen eläininformoitu lähestymistapa, jossa lapselle ja perheelle merkityksellinen suhde

lemmikkieläimeen huomioidaan, on linjassa sosiaalityölle tärkeiden systeemisten ja voimavarakeskeisten lähestymistapojen kanssa (Hanrahan & Chalmers 2020, 213).

Lemmikkien huomioimisen lisäksi sosiaalityössä voidaan huomioida eläinten merkitystä ja vaikutusta autismikirjon lapsille ja nuorille tuomalla eläinavusteiset interventiot osaksi sosiaalityötä. Aineistoni mukaan eläinavusteiset interventiot voivat tukea erityisesti niitä psykososiaalisista haasteista kärsiviä nuoria, jotka eivät sitoudu perinteisiin keskusteluun perustuviin menetelmiin vaan hyötyvät käytännönläheisestä työskentelystä. Eläininformoidun sosiaalityön viitekehukseen nojaututuen voidaan todeta, että sosiaalityöntekijällä tulisi olla riittävästi tietoa eläinten ja eläinavusteisten interventioiden merkityksestä ja vaikutuksesta autismikirjon lapsille ja nuorille, jotta hän voi harkita eläinavusteisten interventioiden sisällyttämistä osaksi asiakastyöskentelyä. Myös Melissa Marie Legge (2016) on esittänyt sosiaalityön tutkimuksessaan, että eläinavusteiset interventiot sosiaalityössä voivat lisätä asiakkaan sitoutumista palveluihin. Tutkimuksessa haastatellut eläinavusteisesti eri asiakasryhmien kanssa työskentelevät työntekijät kokivat, että asiakkaalla on matalampi kynnyks tavata työntekijää esimerkiksi tallilla ja heidän kokemustensa mukaan asiakkaat myös kertoivat asioistaan vapaammin toimiston ulkopuolella. Tutkimuksessa yksi vastaaja työskenteli koulutetun koiran kanssa toimistossa ja kuvasi, miten lapsi voi tulla tapaamiseen jännittyneenä tietäen, että siellä pitäisi puhua vaikeista asioista. Työntekijän kokemuksen mukaan tapaaminen oli kuitenkin lapselle rennompi, kun tämä sai samalla hoitaa koiraa. (Legge 2016, 1935–1936.)

Tässä tutkielmassa olen keskittynyt autismikirjon lasten ja nuorten näkökulmaan, mutta ajattelen, että eläimen merkitystä asiakkaiden arjessa ja osana sosiaalityön interventioita voitaisiin huomioida myös muiden asiakasryhmien kanssa tehtävässä sosiaalityössä. Sosiaalityön tutkimus (Spett 2023, 10) hevosavusteisesta sosiaalityöstä muistuttaa osuvasti, että hevoset eivät välitä ihmisen taustasta ja elämän haasteista ja ilmentävät siten sekä asiakkaalle että sosiaalityöntekijälle kunnioituksen, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja kohtaavan läsnäolon arvoja, jotka ovat sosiaalityölle keskeisiä.

Aineistoni tutkimuksissa tulee ennen kaikkea kuuluvaksi huoltajien ja ammattilaisten näkemykset eläinten vaikutuksista sekä merkityksestä autismikirjon lapsille ja nuorille. Autismiin liittyvässä laadullisessa tutkimuksessa onkin tyypillisesti tutkittu vanhempien kokemuksia (First ym. 2019, 603). Kirjallisuuskatsauksessani ilmeni, että tulevaisuudessa tutkimuksessa tulisi selvittää autismikirjolla olevien lasten ja nuorten omia kokemuksia lemmikkeihin ja eläinavusteisiin interventioihin liittyen heiltä itseltään. Sosiaalityön tutkimuksesta tiedetään, että autististen nuorten kokemuksia voidaan tutkia ja saada näkyväksi esimerkiksi Photovoice-valokuvamenetelmän avulla. Tutkimus osoittaa, että valokuvauksen avulla myös eri asteisesti kommunikoivat autistiset nuoret voivat tuottaa tietoa omista tunteistaan, kokemuksistaan ja näkemyksistään ja siten osallistua tiedontuottajina heitä koskevaan tutkimukseen. (First ym. 2019.) Lapsi- ja perhesosiaalityön teemoja pitkään tutkinut Johanna Kiili (2022) toteaa

blogikirjoituksessaan, että tutkimusta on mahdollista tehdä nimenomaan lasten kanssa, ei pelkästään lapsista. Kiili puhuu yhteistutkijuudesta, jossa lapset osallistuvat tutkimuksen toteutukseen liittyvään päätöksentekoon. Lapset ovat esimerkiksi mukana määrittelemässä, mitä tutkitaan ja miten aineistoa kerätään. Keskeistä aikuisten ja lasten yhteistutkijuudessa on sen hyväksyminen, että lapset toimivat usein aikuisten suunnitelmista poikkeavalla tavalla, mikä vaatii aikuiselta joustavuutta ja halua kuulla lasten ääntä. (Kiili 2022.) Jotta lasten ja nuorten omia kokemuksia eläimistä ja eläinavusteisista interventioista voitaisiin sosiaalityössä tutkia, tulisi autismikirjolla olevien lasten ja nuorten osallistua tutkimuksen ideointiin ja toteutukseen.

Taylor ja kumppanit muistuttavat tutkimuksessaan, että liialliseen innokkuuden tuoda eläimiä osaksi sosiaalityötä sisältyy aina myös riskejä. Sosiaalityöntekijöiden tulisikin maltaa aina pohtia eläimen hyvinvointia ja tarvittaessa tukeutua työskentelyssä eläimet tunteviin ammattilaisiin. Sosiaalityöntekijällä voi olla vaarana toimia ihmiselle tyypillisestä valta-asemasta käsin ja unohtaa eläimen tarpeet. (Taylor ym. 2016, 148.) Ekososiaalisen sosiaalityön ekokriittinen näkökulma tarjoaa vaihtoehtoja sosiaalityölle asettua tasavertaisempaan suhteeseen luonnon ja muiden elollisten kanssa. Ekokriittisessä lähestymistavassa ihmisen katsotaan olevan osa luontoa ja luonnon näkökulma pyritään huomioimaan sosiaalityön käytännöissä. Ekokriittisten suuntausten pyrkimyksenä on haastaa sosiaalityötä ja koko yhteiskuntaa myös kohti muutosta ja kestävämpää, luonnon merkityksen huomioivaa elämisen tapaa. (Närhi & Matthies 2016, 29–32.) Aineistossani eläinten lisäksi myös muu luontoympäristö nousee merkittäväksi tekijäksi sosiaalityön kohtaamisille. Aineistoni tutkimuksiin osallistujat tunnistivat, että talli tai maatila ympäristöineen rentoutti autismikirjon lasten ja nuorten oloa ja vaikutti myös heidän kanssaan työskenteleviin ammattilaisiin. Nykyisten ja tulevien sosiaalityöntekijöiden ratkaistavaksi jää, millaisena sosiaalityön käytäntöjen ja tutkimuksen suhde luontoon ja muihin elollisiin profesiona ja tieteenalana toteutuu.

7 POHDINTA

Maisterintutkielman tekeminen oli mielenkiintoinen prosessi, jossa opin paljon uutta eläinten merkityksestä autismikirjolle sosiaalityön näkökulmasta. Koen saaneeni tutkielmani myötä käytännön työkaluja eläinten merkityksen ja vaikutuksen huomioimiseksi sosiaalityössä. Maisterintutkielman tekeminen lisäsi myös ymmärrystäni ja tietoa autismikirjolla olevien lasten, nuorten ja heidän perheidensä voimavaroista ja tuen tarpeista. Tutkielman tekeminen ja sen tulokset vahvistivat, että sosiaalityössä tulisi osallistua autismia käsittelevään tutkimukseen ja näin pyrkiä edistämään autismikirjolla olevien lasten, nuorten ja heidän perheidensä hyvinvointia ja osallisuutta. Koen, että ekososiaalisen ja eläininformoidun sosiaalityön viitekehykset auttoivat hahmottamaan, millaisia vaihtoehtoja länsimaisella sosiaalityöllä voisi tulevaisuudessa olla ja miten sosiaalityössä voitaisiin paremmin ymmärtää ja huomioida meissä olevan ja meitä ympäröivän luonnon merkitys.

Tässä tutkielmassa on luonnollisesti rajoitteita, jotka lukijan on syytä huomioida. Tutkielma oli ensimmäinen kartoittava kirjallisuuskatsaus, jonka olen tehnyt. Tein kandidaatin tutkielmani kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, mutta maisterintutkielman toteutus oli systemaattisempi ja siten vaativampi. Lisäksi aiheeni osoittautui viimeistään aineiston hakuprosessin aikana haastavaksi, sillä löysin tutkimusta varsin niukasti. Sisään ottamani aineisto jäi niukaksi tiukkojen hakukriteerien ja uskoakseni myös vähäisen tutkimuksen vuoksi. Niukan aineiston vuoksi koin myös sisällönanalyysin tekemisen haastavaksi. Lopullinen aineisto, jonka tässä tutkielmassa analysoin ei myöskään käsitellyt täysin rajatusti vain autismikirjolla olevia lapsia ja nuoria vaan mukana oli kaksi tutkimusta, joissa osalla lapsista ja nuorista oli muita sosiaalisia ja terveydellisiä pulmia. Tämä on syytä huomioida tutkielmani tuloksia tarkasteltaessa. Lisäksi on huomioitava, että aineistoni ja lähes kaikki käyttämäni teoreettinen kirjallisuus oli englanninkielistä, joten väärintulkinnat ovat aina mahdollisia.

Kuten todettu, aineistoni tutkimukset käsitelivät ensisijaisesti sitä, millaisia koettuja vaikutuksia ja merkityksiä lemmikeillä ja eläinavusteisilla interventioilla on autistisiin lapsiin ja nuorille. Tutkijat esittivät varsin niukasti suoraan ehdotuksia siitä,

miten eläinten merkitystä ja vaikutusta voitaisiin sosiaalityössä autismikirjon lasten ja nuorten kanssa ottaa huomioon. Eläininformoidun sosiaalityön käsite (Hanrahan & Chalmers 2020) antoi kuitenkin mielestäni välineitä esittää vastauksia ja pohdintoja tähän kysymykseen. Ajattelen, että tutkielmani toinen kysymys vaatisi lisätutkimusta, jossa selvitetäisiin sosiaalityöntekijöiltä ja asiakkaana olevilta autistisilta lapsilta ja nuorilta perheineen, miten heidän mielestään sosiaalityössä autismikirjon lasten ja nuorten kanssa voitaisiin paremmin huomoida eläinten merkitys. Tärkeää olisi myös tutkia yhteistyössä autismikirjon lasten ja nuorten kanssa, millainen merkitys ja vaikutus eläimillä tai eläinavusteisilla interventioilla on heidän elämässään. Erityisesti sen tutkiminen, miten lapsen tai perheen oma lemmikki voisi olla osana sosiaalityön interventioita vaatii lisätutkimusta. Pohdittavaksi nousee, voisiko asiakkaan oma lemmikki olla aktiivisena osapuolena esimerkiksi kotiin vietävissä palveluissa tai osallistua sosiaalipalveluissa tapahtuviin tapaamisiin ja miten silloin varmistettaisiin kaikkien osapuolien turvallisuus ja hyvinvointi. Eettistä pohdintaa olisi käytävä erityisesti siitä, voiko asiakkaan lemmikkiä osallistaa työskentelyyn ilman koulutusta ja miten työskentelyssä varmistetaan eläimen hyvinvointi. Jos asiakkaiden lemmikit voisivat olla aktiivisina toimijoina mukana sosiaalityön interventioissa, mahdollistuisi eläinavusteinen työskentely nykyistä laajemmin.

Kuten tutkielmastani ilmenee, sosiaalityöntekijällä tulisi olla melko paljon tietoa eläimiin ja autismiin liittyen, jotta hän voisi työskennellä eläininformoidusti autismikirjolla olevien lasten ja heidän perheidensä kanssa. Perheen ohjaaminen lemmikin hankinnassa vaatii mielestäni vahvaa osaamista ja ennen kaikkea eettistä harkintaa, jotta työntekijä voi todella varmistua siitä, että lemmikki olisi perheeseen sopiva. Osalla autismikirjon lapsista ja nuorista voi ilmetä impulsiivista ja ennakoimatonta käytöstä sekä aistiherkkyyttä (Appleby ym. 2022, e4114), mikä on syytä ottaa tarkasti huomioon. Jos työntekijällä ei ole osaamista tukea perhettä, olisi silloin mielestäni suositeltavaa tukeutua ammattilaisiin, jotka osaavat neuvoa eläimiin ja autismiin liittyvissä kysymyksissä. Jos lemmikin toivottaisiin tukevan erityisesti autismikirjon lasta, tulisi silloin harkita eläimen kouluttamista ja näin varmistaa sekä ihmisten että eläimen hyvinvointi. Sosiaalityöntekijä voisi tarvittaessa auttaa perhettä sopivan koulutuksen kartoittamisessa, joita Suomessakin on saatavilla. Suomen kuulo- ja tukikoira ry. järjesti vuonna 2022 sosiaalisten tukikoirien kouluttamisen pilottiprojektin, jonka vaikuttavuusarvioinnissa todettiin, että osallistujien osallisuuden ja elämänhallinnan tunne oli kohonnut merkittävästi ja yksinäisyys vähentynyt. Nyt yksi pilottiryhmästä valmistunut koira toimii autistisen tytön tukena arjessa, sillä koira on saanut virallisen hyötykoirastatuksen. Koiralla on oikeus käyttää työliivejä ja kulkea lapsen mukana kaikkialle. (Valkila 2023.)

Sosiaalityössä voitaisiin tulevaisuuden tutkimuksessa ja käytännöissä tarkastella, millaisia merkityksiä ja vaikutuksia eläimillä on autismikirjon lasten ja heidän perheidensä elämään yhteiskunnallisen osallisuuden näkökulmasta. Voisivatko eläimet

osana sosiaalityön käytäntöjä olla tukemassa autististen lasten ja nuorten yhteiskunnallista osallisuutta niin koulutuksessa, vapaa-ajalla kuin työelämässä nykyistä laajemmalla määrällä. Tulevaisuuden tutkimusaiheita sosiaalityölle tarjoaa katsoakseni myös eläininformoidun sosiaalityön (Hanrahan & Chalmers 2020) lähestymistapa autistimikroon lasten ja nuorten parissa. Pohdittavaksi jää, miten eläininformoitua sosiaalityötä voitaisiin testata ja tutkia sosiaalityössä yhdessä asiakkaana olevien lasten, nuorten ja heidän perheidensä kanssa.

Länsimainen sosiaalityön on rakennettu toteutettavaksi toimistoympäristössä ja eläimet nähdään usein riskitekijöinä (Clarke & Yellow Bird 2021, 161). Tutkielmani kuitenkin osoittaa, että osalle autistisista lapsista ja nuorista sosiaalityöntekijän tapaaminen ja työskentely toimiston ulkopuolella luontoympäristössä ja eläinten kanssa voisi olla vähemmän stressaavaa. Pohdittavaksi nousee, miten suomalaisessa sosiaalityössä voitaisiin huomioida autistimikroon olevien henkilöiden tarpeita ja toiveita vuorovaikutukselle ja sosiaalityön interventioille. Mielestäni olisi tärkeää selvittää yhteistyössä autistimikroon lasten ja nuorten kanssa vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa sosiaalityötä heidän kanssaan ja näin kenties haastaa neurotyypillisiä totuttuja tapoja toteuttaa sosiaalityötä kasvokkaiseen keskusteluun perustuen.

Sosiaalityössä kohdataan monenlaisia asioita ja ilmiöitä ja luonnollisesti kaikilla työntekijällä ei välttämättä ole osaamista autismiin ja eläimiin liittyvistä teemoista. Sosiaalityöntekijät ovat kuitenkin ammattilaisia tiedonhankinnassa ja siksi eläimet huomioiva sosiaalityö autistimikroon lasten ja nuorten kanssa olisi katsoakseni joiltakin osin toteutettavissa sosiaalityön arjessa ilman erillistä koulutustakin. Tutkielmani perusteella kuitenkin ajattelen, että sosiaalityön koulutuksessa voitaisiin jatkossa huomioida sekä eläinten merkitys että autismiin liittyvät teemat entistä paremmin.

Sosiaalityössä kohdataan autistimikroon lapsia ja nuoria perheineen ja todennäköistä myös on, että osalle eläimet ovat tai voisivat olla tärkeä osa arkea. Lisäksi eläininformoidulla lähestymistavalla sosiaalityössä voitaisiin huomioida ja parhaimmillaan myös edistää kaikkien elollisten keskinäistä yhteyttä ja hyvinvointia ja olla näin rakentamassa sosiaalityöstä entistä kestävämpää professiota ja tieteenalaa.

LÄHTEET

- Appleby, R., Wright, S., Williams, L., & Stanley, M. (2022). Australian parents' experiences of owning an autism assistance dog. *Health & Social Care in the Community*, 30(6), e4113–e4121. <https://doi.org/10.1111/hsc.13805>
- Autismiliitto. (10.2.2022a). *Työ ensin*.
<https://autismiliitto.fi/toiminta/vaikuttaminen/tyo-ensin/#:~:text=Aikuisilla%20autismikirjon%20ihmisten%20ty%C3%B6llisyystilanne%20on,%2C%20usein%20osa%20Daikaisiin%20ty%C3%B6suhteisiin.>
- Autismiliitto. (10.2.2022b). *YK:n vammaissopimus*.
<https://autismiliitto.fi/toiminta/vaikuttaminen/ykn-vammaissopimus/#title-2>
- Autismiliitto. (5.5.2023a). *Neurokehitykselliset häiriöt*.
<https://autismiliitto.fi/autismi/erilaista-autismia/neuropsykiatriset-hairiot/>
- Autismiliitto. (22.2.2023b). *Perustietoa autismista*.
<https://autismiliitto.fi/autismi/perustietoa-autismista/>
- Bishop-Fitzpatrick, L., Dababnah, S., Baker-Ericzén, M. J., Smith, M. J. & Magaña, S. M. (2019). Autism spectrum disorder and the science of social work: A grand challenge for social work research. *Social Work in Mental Health*, 17(1), 73–92. DOI: 10.1080/15332985.2018.1509411
- Boetto, H. (2016). Developing ecological social work for micro-level practice. Teoksessa J. McKinnon & M. Alston (toim.), *Ecological social work. Towards Sustainability* (s. 59–77). Palgrave.
- *Buck, P. W., & Lavery, A. (2020). Animal-assisted activities for children with autism spectrum disorders: Parent insights. *Human-Animal Interaction Bulletin*, 8(1), 78–89.
- *Burgon, H. L. (2014). Horses, mindfulness and the natural environment: Observations from a qualitative study with at-risk young people participating in therapeutic horsemanship. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 17(2), 51–67.
- *Burke, S. L., & Iannuzzi, D. (2014). Animal-Assisted Therapy for Children and Adolescents with Autism Spectrum Disorders. Teoksessa T. Ryan (Toim.), *Animals in Social Work: Why and How They Matter* (ss. 120–134). Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1057/9781137372291_8
- Byström, K. M., & Persson, C. A. L. (2015). The Meaning of Companion Animals for Children and Adolescents with Autism: The Parents' Perspective. *Anthrozoös*, 28(2), 263–275. <https://doi.org/10.1080/08927936.2015.11435401>
- CABI Digital Library. (16.1.2024) *Aims and Scope: Human-Animal Interactions*. <https://www.cabidigitallibrary.org/journal/hai/aims-and-scope>
- *Carlisle, G. K., Johnson, R. A., Mazurek, M., Bibbo, J. L., Tocco, F., & Cameron, G. T. (2018). Companion animals in families of children with autism spectrum disorder: Lessons learned from caregivers. *Journal of Family Social Work*, 21(4–5), 294–312. <https://doi.org/10.1080/10522158.2017.1394413>
- *Carlisle, G., Lamontagne, A., Bibbo, J., Johnson, R., & Lyons, L. (2023). Experiences of parents of autistic children who adopted a cat. *QUALITATIVE SOCIAL WORK*. <https://doi.org/10.1177/14733250231151946>

- Clarke, K., & Yellow Bird, M. (2021). *Decolonizing Pathways towards Integrative Healing in Social Work*. Routledge.
- Compitus, K. (2021). The Process of Integrating Animal-Assisted Therapy into Clinical Social Work Practice. *Clinical social work journal*, 49(1), 1-9.
<https://doi.org/10.1007/s10615-019-00721-3>
- First, J. M., Cheak-Zamora, N. C., Teti, M., Maurer-Batjer, A., & L First, N. (2019). Youth perceptions of stress and coping when transitioning to adulthood with autism: A photovoice study. *Qualitative social work : QSW : research and practice*, 18(4), 601-620. <https://doi.org/10.1177/1473325018757078>
- *Flynn, E., Gandenberger Jaci, Mueller, M. K., & Morris, K. N. (2020). Animal-Assisted Interventions as an Adjunct to Therapy for Youth: Clinician Perspectives: C & A. *Child & Adolescent Social Work Journal*, 37(6), 631-642.
<https://doi.org/10.1007/s10560-020-00695-z>
- Fraser, H. & Taylor, N. (2020). Critical (animal) social work. Insights from ecofeminist and critical animal studies in the context of neoliberalism. Teoksessa C. Morley, P. Ablett, C. Noble & S. Cowden (toim.), *The Routledge Handbook of Critical Pedagogies for Social Work* (s. 296-309). Routledge.
- Haney, J.L. (2018). Reconceptualizing Autism: An Alternative Paradigm for Social Work Practice. *Journal of progressive human services*, 29(1), 61-80.
<https://doi.org/10.1080/10428232.2017.1394689>
- Hanrahan, C. & Chalmers, D. (2020). Animal-informed Social Work : A More-Than-Critical Practice. Teoksessa C. Brown & J. E. MacDonald (toim.), *Critical Clinical Social Work. Counterstorying for Social Justice* (luku 8). Canadian Scholars.
- Hautamäki, L., Ramadan, F., Ranta, P., Haapala, E. & Suomela-Markkanen, T. (2018). *Eläinavusteinen terapia. Katsaus tutkimuskirjallisuuteen ja toimintaan Suomessa*. Kela. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018070631430>
- Hautamäki, L. (2019). Monilajinen hyvinvointi; eläimet, bakteerit, ympäristö ja ihmisen terveys. Teoksessa M. Ylilauri & A. Yli-Viikari. (toim.), *Kohti luonnollista hyvinvointia. Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen*. (s. 11-19). Vaasan yliopisto.
- Hautamäki, L., Ramadan, F. & Vilhunen, T. (2021). Millainen on hyvä eläinavusteinen interventio? *Käsikirja eläinavusteisten menetelmien laadukkaaseen toteuttamiseen eri toimintaympäristöissä*. Kela. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021061738238>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2008). *Tutki ja kirjoita*. Tammi.
- Ikäheimo, K. (2019). Mietteitä eläinavusteisuuden tulevaisuudesta. Teoksessa M. Ylilauri & A. Yli-Viikari. (toim.), *Kohti luonnollista hyvinvointia. Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen*. (s. 103-106). Vaasan yliopisto.
- Itä-Suomen yliopisto. (7.11.2022). *Monialaisessa NEPSOS-hankkeessa tutkitaan neuropsykiatrisesti oireilevien nuorten ja heidän perheidensä palveluja*.
<https://www.uef.fi/fi/artikkeli/monialaisessa-nepsos-hankkeessa-tutkitaan-neuropsykiatrisesti-oireilevien-nuorten-ja-heidan>
- Järvikoski, A. (2008). Kuntoutuskäsityksen muutos ja kuntoutuksen vaikuttavuuden tutkimus. (Change in the concept of rehabilitation and evaluating the effectiveness of rehabilitation). *ResearchGate*. University of Lapland.
- Kaittila, A., Kangas-Kalinen, A., Alin, M., Kraav, S.-L., Lehtinen, K., Leinonen, L., Vornanen, R., & Anis, M. (2023). Miten neuropsykiatrisesti oireilevia lapsia ja

- heidän perheitään voidaan tukea sosiaalityön keinoin?. *Kasvun tuki - aikakauslehti*, 3(1). <https://journal.fi/kasvuntuki/article/view/130409>
- Karttunen, T. (4.9.2023). Traumainformoitu sosiaalityö – pyrkimystä ymmärtää yksilön kokonaistilannetta. *Sosiaalityön tiedeblogi – tutkitusti sosiaalityöstä*. <https://sosiaalityontiedeblogi.home.blog/2023/09/04/traumainformoitu-sosiaalityo-pyrkimysta-ymmartaa-yksilon-kokonaistilannetta/>
- Kihlström-Lehtonen, H. & Säkkinen, K. (2019). Koira-avusteinen työntekijä Suomessa osana eläinavusteisia interventioita. Teoksessa M. Ylilauri & A. Yli-Viikari. (toim.), *Kohti luonnollista hyvinvointia. Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen*. (s. 145–159). Vaasan yliopisto.
- Kiili, J. (15.2.2022). Lapset ja aikuiset vallankäyttäjinä tutkimustoiminnassa. *Sosiaalityön tiedeblogi – tutkitusti sosiaalityöstä*. <https://sosiaalityontiedeblogi.home.blog/2022/02/15/lapset-ja-aikuiset-vallankayttajina-tutkimustoiminnassa/>
- Käypä hoito -suositus, Autismikirjon häiriö. (2023). Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Lastenpsykiatriyhdistyksen, Suomen Nuorisopsykiatrisen Yhdistyksen, Suomen Kehitysvammalääkäreiden, Suomen Lastenneurologisen Yhdistyksen ja Suomen Psykiatriyhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki. Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. www.kaypahoito.fi
- Legge, M.M. (2016). The Role of Animal-Assisted Interventions in Anti-Oppressive Social Work Practice. *The British Journal of Social Work*, 46(7), 1926–1941. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcv133>
- Leighton, S. C., Rodriguez, K. E., Nieforth, L. O., & O'Haire, M. E. (2023). Service dogs for autistic children and family system functioning: A constant comparative analysis. *Frontiers in psychiatry*, 14, 1210095. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.1210095>
- Leskelä, R-M. (2023). *Neurokirjon lasten ja nuorten palvelut hyvinvointialueilla. Katsaus kehittämiseen syksyllä 2023*. (Työpaperi 41/2023). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-216-7>
- Leveto, J.A. (2018). Toward a sociology of autism and neurodiversity. *Sociology Compass*, 12(12), 1–17. <https://doi.org/10.1111/soc4.12636>
- Lipponen, M. & Vehmasto, E. (toim.). (2019). *Sosiaalipedagoginen hevostoiminta*. Luonnonvarakeskus.
- Luke ja GCF ry. (2021). *Suomalainen Green Care: Green Care -toimintatavan käsikirja & LuontoVoiman ja LuontoHoivan laatutyökirja*. Luonnonvarakeskus ja Green Care Finland ry.
- Luonnonvarakeskus (2022). Eläinavusteisuus vastuullisesti käyttöön hyvinvointialueiden ja kuntien palveluihin. Policy Brief 3/2022. <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/551965>
- Matthies, A.-L., & Närhi, K. (2014). Ekososiaalinen lähestymistapa rakenteellisen sosiaalityön viitekehyksenä. Teoksessa A. Pohjola, M. Laitinen, & M. Seppänen (toim.), *Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja* (s. 87–116). UNIPress.
- Munn, Z., Peters, M.D.J., Stern, C., Tufanaru, C., McArthur, A. & Aromataris, E. (2018). Systematic review or scoping review? Guidance for authors when choosing between a systematic or scoping review approach. *BMC Medical Research Methodology*, 18(143). <https://doi.org/10.1186/s12874-018-0611-x>

- Nealy, C. E., O'Hare, L., Powers, J. D., & Swick, D. C. (2012). The Impact of Autism Spectrum Disorders on the Family: A Qualitative Study of Mothers' Perspectives. *Journal of family social work*, 15(3), 187–201.
<https://doi.org/10.1080/10522158.2012.675624>
- Nieforth, L. O., Schwichtenberg, A. J., & O'Haire, M. E. (2023). Animal-Assisted Interventions for Autism Spectrum Disorder: A Systematic Review of the Literature from 2016 to 2020. *Review journal of autism and developmental disorders*, 10(2), 255–280. <https://doi.org/10.1007/s40489-021-00291-6>
- Närhi, K. & Matthies, A.-L. (2016). Conceptual and historical analysis of ecological social work. Teoksessa J. McKinnon & M. Alston (toim.), *Ecological social work. Towards Sustainability* (s. 21–38). Palgrave.
- Närhi, K. (2022). Ekososiaalisen työn reuna-ehdot. Teoksessa M. Kesänen & R. Niemi (toim.), *Tutkiva sosiaalityö. Ympäristö ja rakenteet sosiaalityössä*. Sosiaalityön tutkimuksen seura. Talentia-lehti.
- Peters, M.D.J., Marnie, C., Tricco, A.C., Pollock, D., Munn, Z., Alexander, L., McInerney, P., Godfrey, C.M. & Khalil, H. (2020). Updated methodological guidance for the conduct of scoping reviews. *JBIE Evidence Synthesis*, 18(10), 2119–2126. doi: 10.11124/JBIES-20-00167. PMID: 33038124.
- Peters, M.D.J., Godfrey, C., McInerney, P., Khalil, H., Larsen, P., Marnie, C., Pollock, D., Tricco, A.C. & Munn, Z. (2022). Best practice guidance and reporting items for the development of scoping review protocols. *JBIE Evidence Synthesis*, 20(4), 953–968. doi: 10.11124/JBIES-21-00242.
- Puupponen, A., Paloviita, A., Kortetmäki, T., Silvasti, T. (2016). Suomalaisen ruokaturvan ulottuvuudet: sisällönanalyysi ruokaturvasta julkisissa asiakirjoissa. *Alue- ja ympäristö*, 45(1), 39–54.
http://www.ays.fi/aluejaymparisto/pdf/aluejaymp_2016_1_s39-54.pdf
- Risley-Curtiss, C. (2010). Social Work Practitioners and the Human–Companion Animal Bond: A National Study. *Social work (New York)*, 55(1), 38–46.
<https://doi.org/10.1093/sw/55.1.38>
- Sage Journals. (16.1.2024). *Qualitative Social Work*.
<https://journals.sagepub.com/home/qsw>
- Salonen, K. & Törnroos, K. (2019). Luontointerventiot hyvinvoinnin tukena Green Care -toiminnassa. *Kuntoutus*, 42(1), 5–17.
- Spett, D. (2023). Towards Ethical and Competent Equine-Assisted Social Work: A Qualitative Study. *Smith College studies in social work, ahead-of-print*(ahead-of-print), 1–21. <https://doi.org/10.1080/00377317.2023.2216275>
- Springer Link. (16.1.2024). *Child and Adolescent Social Work Journal*.
<https://link.springer.com/journal/10560>
- Suomen Autismikirjon yhdistys. (2022a). *Yhdistys*. <https://asy.fi/yhdistys/>
- Suomen Autismikirjon yhdistys. (5.10.2022b). *Miten puhumme itsestämme ja kuinka haluamme meille puhuttavan*. <https://asy.fi/wp-content/uploads/2023/10/AAVA-hankkeessa-tuotettu-sanasto.pdf>
- Taylor & Francis Online. (16.1.2024). *Journal of Family Social Work*.
<https://www.tandfonline.com/journals/wfsw20>
- Taylor, N., Fraser, H., Signal, T., & Prentice, K. (2016). Social Work, Animal-Assisted Therapies and Ethical Considerations: A Programme Example from Central

- Queensland, Australia. *The British journal of social work*, 46(1), 135-152.
<https://doi.org/10.1093/bjsw/bcu115>
- Tricco, A. C., Lillie, E., Zarin, W., O'Brien, K. K., Colquhoun, H., Levac, D., ... & Straus, S. E. (2018). PRISMA extension for scoping reviews (PRISMA-ScR): checklist and explanation. *Annals of internal medicine*, 169(7), 467–473.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos). Kustannusosakeyhtiö Tammi. [e-kirja]
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen tutkiminen Suomessa. *Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023*. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Valkila, N. (Toukokuu 2023). Sosiaalisen tuen tukikoirista merkittäviä hyötyjä. *Koiramme*, 34–38.
- Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991.
https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2

